

Finanční gramotnost seniorů

David Karl

Bakalářská práce
2015



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií



INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **David Karl**
Osobní číslo: **H128322**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Finanční gramotnost seniorů**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědemím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím budou zásady pro vypracování bakalářské práce následující:

- cílem bakalářské práce bude shromažďování, hodnocení a srovnávání informací z doporučené literatury;

- budu se zajímat o zařízení zajímavých se o danou problematiku v oblasti vzdělávání seniorů, přístupu seniorů ke vzdělávání a zvyšování své finanční gramotnosti a o oblast finanční gramotnosti seniorů v dnešní době.

Dále se budu zajímat o teoretické postupy při vzdělávání seniorů v oblasti finanční gramotnosti

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRABEC, Jiří. Finanční gramotnost: srozumitelně a bez překážek. 2. vyd. Plzeň: ABC Finančního vzdělávání, 2012, 90 s. ISBN 978-809-0505-704.

ČVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. Sociální gerontologie: úvod do problematiky. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-802-4739-014.

DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

KLEVETOVÁ, Dana a Irena DLABALOVÁ. Motivační prvky při práci se seniory. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.

KOCIÁNOVÁ, Helena. Finanční gramotnost v kostce: aneb co Vás neměl kdo naučit. Olomouc: ANAG, 2012, 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.

POKORNÁ, Andrea. Komunikace se seniory. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 158 s. ; Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3271-8.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Pišková

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014


Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014


doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka




doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 22. 2. 2015

DAVID KARL

Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma „Finanční gramotnost seniorů“ se zabývá problematikou finanční gramotnosti seniorů. Finanční gramotnost představuje součást dnešního života, která se velmi rychle rozvíjí. Nedostatek znalostí v oblasti finanční gramotnosti může velmi negativně ovlivnit náš život. Tato bakalářská práce vymezuje oblast andragogiky, finanční gramotnosti a také problematiku vzdělávání seniorů. Tato práce také popisuje možnosti vzdělávání seniorů na Znojmsku. Praktická část se zaměřuje na zjišťování finanční úrovně seniorů.

Klíčová slova: Finanční gramotnost, andragogika, vzdělávání seniorů, stáří, univerzita třetího věku

ABSTRACT

Bachelor thesis on the theme "Financial literacy seniors" deals with the issue of financial literacy seniors. Financial literacy is a part of life today, which is developing rapidly. Lack of knowledge in the area of financial literacy can very negatively affect our lives. This thesis defines the area of adult education, financial literacy and education issues seniors. This work also describes the educational opportunities for seniors in area of Znojmo. The practical part focuses on identifying financial levels seniors.

Keywords: Financial literacy, adult education, education for the elderly, care, University of the Third Age

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za odborné vedení a metodickou pomoc, kterou mi poskytla při vedení mé bakalářské práce. Také bych rád poděkoval celé mé rodině za pomoc a podporu, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

David Karl

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VZDĚLÁVÁNÍ	11
1.1 ANDRAGOGIKA.....	11
1.2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	12
1.3 VÝZNAM A PŘÍČINY VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	13
1.4 METODY VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	14
1.5 PROBLÉMY PŘI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	15
1.6 SPECIFIKA VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	16
1.7 VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	17
1.8 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ VE ZNOJMĚ A OKOLÍ	18
2 FINANČNÍ GRAMOTNOST	20
2.1 ZÁKLADNÍ POJMY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	22
2.2 PRODUKTY DENNÍ POTŘEBY	23
2.3 SPOŘENÍ A INVESTOVÁNÍ.....	23
2.4 POJIŠTĚNÍ	26
2.5 PŮJČKY A ÚVĚRY.....	27
2.6 ROZPOČET	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
3 CÍLE A METODY VÝZKUMU	30
3.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ	31
3.2 VLASTNÍ VÝZKUM	32
3.3 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	35
4 DISKUZE	52
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
SEZNAM GRAFŮ	58
SEZNAM TABULEK	59
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

„Nečinnost tělo oslabuje, práce posiluje; první urychluje stáří, druhá prodlužuje mládí.“

(Aulus Cornelius Celsus)

Dnešní doba přeje mladé generaci. Vše v našem životě se velmi rychle mění a tento dynamický životní styl není pro každého. Obzvláště starší generace se musí přizpůsobit novému světu a také novým nástrahám. V poslední době, právě tuto slabinu, odhalili některé podnikatelské subjekty a snaží se tuto generaci využít. Ať už se jedná o „levné půjčky“, podomní prodej elektrické energie či předváděcí akce, všechny tyto oblasti využívají slabiny starší generace. Mezi tyto slabiny patří zejména izolace seniorů od okolního světa a s tím spojené trhliny v oblasti finanční gramotnosti. Pokud senior svůj volný čas tráví převážně sám, sledováním televize a nepěstuje dostatečné sociální vazby, nedostává se mu dostatek impulzů pro svůj osobnostní rozvoj.

Naštěstí protipólem k této situaci je rozšiřující se možnost vzdělávání seniorů. Právě vzdělávání seniorů v sobě skrývá spoustu pozitiv. Mezi hlavní přínosy vzdělávání seniorů patří bezesporu aktivní využívání volného času seniorů, rozšiřování obzorů z různých vědních oblastí, radost z nového poznání a hlavně navazování nových kontaktů.

Téma „Finanční gramotnost seniorů“ jsem si vybral po velmi důkladné úvaze, neboť toto téma je dle mého názoru velmi aktuální a společensky prospěšné. Stáří si jednou vybere svoji daň na každém z nás a aktivní a především zodpovědný přístup ke svému životu, nám může pomoci prožít toto období naplno ve štěstí a harmonii.

Cílem této bakalářské práce je posouzení finanční gramotnosti seniorů ve Znojmě a okolí a možnosti vzdělávání seniorů na Znojemsku. Pro splnění tohoto cíle je nutné určit několik dílčích cílů.

Dílčím cílem této práce je vymezení teoretických pojmů. Jelikož je téma této práce relativně obsáhlé, bylo nutné prozkoumat hned několik oblastí. Především bylo nutné prohloubit znalosti z oblasti andragogiky a vzdělávání seniorů. Dále bylo třeba velmi důkladně proniknout do oblasti finanční gramotnosti. K naplnění tohoto cíle byla využita rešerše literárních zdrojů a také komparace názorů několika autorů z dané oblasti vědního oboru.

Dalším dílčím cílem je provedení dotazníkového šetření. Tento výzkum má přispět ke komplexnímu pohledu na problematiku vzdělávání seniorů a úroveň jejich finančních znalostí.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou základních částí. První částí je literární rešerše, která představuje ucelený soubor informací potřebných k proniknutí do oblasti finanční gramotnosti seniorů. Druhá část této práce z názvem Praktická část pak představuje vlastní práci.

Při zpracování odborné literatury byla použita metoda deskripce a při zpracování informací byl použit program MS Word. Teoretická část se skládá ze dvou obsahově odlišných témat. Prvním tématem je vzdělávání seniorů, zde jsou vymezeny základní pojmy. A také jsou zde popsána specifika při vzdělávání seniorů. Druhou částí je pak finanční gramotnost. V této kapitole jsou vymezeny základní pojmy z oblasti financí, bankovníctví a pojišťovnictví.

V praktické části je proveden kvantitativní výzkum, který se skládá ze čtyř částí. Před jeho sestavením a realizací bylo nutné metodou dedukce stanovit hypotézy a provést předvýzkum, který by poukázal na případné chyby v dotazníku. Hypotézy jsou po vyhodnocení dotazníku potvrzeny či vyvráceny na základě odpovědí respondentů. První část má za cíl získat informace o životním stylu seniora. Ve druhé části se pak otázky týkaly především úrovně finanční gramotnosti seniorů. Zde jsou zkoumány znalosti z různých oblastí finančnictví. Třetí část dotazníku se zaměřila na zjištění zájmu seniorů o další vzdělávání. Poslední část dotazníku pak tvoří identifikační otázky. Tyto otázky zjišťovaly věk, pohlaví a vzdělání respondenta. Celkem se dotazník skládal z 18 otázek. Po získání vyplněných dotazníků bylo nutné pro jejich zpracování využít programy MS Word a MS Excel. Výsledky šetření jsou interpretovány za pomoci sloupcových a koláčových grafů a také za pomoci tabulek. Pro větší přehlednost jsou grafy uváděny v absolutních i relativních četnostech.

V diskuzní části je pak komplexně zhodnocena finanční gramotnost seniorů a možnosti vzdělávání seniorů. Zde prezentují svá doporučení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ

1.1 Andragogika

Tato práce se zabývá především finanční gramotností seniorů a v této souvislosti je nutné definovat základní pojmy, které dané téma vymezují. Finanční gramotnost seniorů na sebe navazuje několik dalších oblastí, které musíme pochopit, poznat souvislosti a vztahy mezi jednotlivými obory. Základním pojmem je učení. **Učení** je podle Hroníka proces změny, který zahrnuje nové vědění i konání. Učení je nadřazený pojem, který v sobě ukrývá rozvoj i vzdělávání. (Hroník, 2007, s. 31) **Vzdělávání** je proces a skupina aktivit, které mají jedinci pomáhat vstřebat a vyvinout znalosti, dovednosti, hodnoty a porozumění, které umožňují definovat, analyzovat a řešit širokou škálu problémů, nikoliv jen jednu činnost. Takto nahlíží na vzdělávání Buckley. (Buckley, 2007, s. 5)

Podle Průchy představuje **vzdělávání seniorů** oblast teorie a praxe, která se zabývá intencionálním edukačním působením ve stáří. Jako subdisciplínu označuje Průcha v českém a slovenském prostředí pod názvy gerontopedagogika, geragogika a gerontagogika. Mezi funkce vzdělávání v postproduktivním věku patří funkce preventivní, anticipační, rehabilitační a také funkce posilovací. (Průcha, 2012, s. 277)

Benešová ve své publikaci porovnává definici pojmu gerontagogika u dvou autorů. První definice vymezuje gerontagogiku jako vědní disciplínu, která se zaměřuje na zkoumání a systematizaci poznatků, týkajících se edukace seniorů a edukace ve vztahu k seniorskému věku člověka. Druhá definice vymezuje gerontagogiku jako multidisciplinární teoreticko-empirickou disciplínu, která je zaměřena na pomoc, péči a podporu seniorů. (Benešová, 2014, s. 7)

Vzdělávací aktivity přispívají v seniorském věku k pocitu důstojnosti, spokojenosti a naplnění sociálních potřeb, integraci jedince do společnosti, snazšímu zvládnání nových úkolů a činností, a především k vyšší kvalitě života. Edukační aktivity pomáhají zajistit úspěšný přechod a adaptaci v rámci pozdějších vývojových etap a přispívají k udržení a zlepšení duševního i fyzického zdraví. (Průcha, 2012, s. 277)

Již poněkolkáté byl použit pojem senior. Kdo je tedy seniorem? Pojem **senior** není právní ani statistickou kategorií, ale kategorií spíše sociologickou, tento pohled zaujímá Český statistický úřad. Dle mluvčího ČSÚ statistická definice seniora podle věku není u nás ani ve světě jednotná. Podle Stuart-Hamiltona je věk člověka udáván v rocích a tento způsob

označuje ve své publikaci jako **chronologický věk**. Chronologický věk je nedostačující v hodnocení kondice člověka. Pokud si představíme dva 70leté jedince, tak každý z nich bude naprosto jiný a také jejich schopnosti a dovednosti se budou lišit. Mnohem lépe vystihuje stáří náš **sociální věk**. Sociální věk lépe definuje stáří člověka. Pro porovnání si představme osobu, která jezdí na skateboardu a druhou osobu s francouzskými holemi. Intuitivně si každý z nás představí osobu na skateboardu jako mladou a osobu s francouzskými holemi jako staršího člověka. Ustálenou definicí však stále zůstává napříč mnoha autory definice rozdělení věku do jednotlivých kategorií. Jako mladší stáří (youngelderly) autoři nejčastěji udávají rozmezí věku od 60 do 75 let. Můžeme však najít i jiné časové rozpětí jako například: 60-80, 65-80, 65-75. V rozdělení staršího stáří (oldelderly) se autoři taktéž rozcházejí a v literatuře lze najít mnoho definic. (Stuart-Hamilton, 2012, s. 15-17)

Jelikož nelze přesně definovat hranici stáří, stírají se hranice mezi gerontagogikou a andragogikou. Andragogika je vědní obor v systému věd o výchově a vyučování, zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení dospělých. (Beneš, 2008, s.11)

1.2 Vzdělávání seniorů

Z aspektu úspěšného stárnutí lze vzdělávání v seniorském věku rozdělit do čtyř oblastí:

- Preventivní;
- Rehabilitační;
- Volnočasovou;
- Anticipační.

Při prevenci úspěšného stárnutí je důležité se včas informovat o možnostech ovlivnění průběhu stáří. Při hledání informací je třeba se zaměřit na informace o prevenci závažných fyzických i psychických onemocnění. Z pohledu rehabilitační funkce se vzdělávání seniorů zaměřuje na edukační rehabilitaci znalostí, dovedností a schopností. Volnočasová oblast vzdělávání má za cíl poskytovat nové znalosti, podněty k řešení, studium, poskytnutí inspirace k volnočasovým aktivitám a sociálním kontaktům a animace života. Poslední anticipační funkce poskytuje informace o změnách, nových jevech, aby nedocházelo k vypadávání z kontextu společenského vývoje, nových objevů a technologií. (Čevela, 2012, s. 38) Postupem času se také v České republice rozvinulo vzdělávání seniorů a v dnešní době má podobu dvou následujících stupňů:

Všeobecné seniorské vzdělávání, které má neprofesní charakter a zaměřuje se především na výuku z oblasti informatiky, jazyků a cvičení paměti. V této oblasti převládá touha rozšířit vzdělávanému obzory a zajistit sociální kontakt se stejně motivovanými vrstevníky.

Druhým stupněm je inovace odborných znalostí a dovedností, která je zaměřena na rozvoj nebo udržení kvalifikace a cílem je dosáhnout reaktivizace seniorů. Tedy udržet co nejdéle soběstačnost seniorů a umožnit jim aktivní zapojení do života společnosti. Žijeme v době, kdy se prodlužuje střední délka života a bude třeba se zaměřit na zvládnutí i jiné profese či ovládnutí nového přístroje. Již dnes mají někteří lidé problém učit se novým věcem, například zacházet s mobilem či zvládat nový počítačový systém. (Kleťová, Dlabalová, 2008, s. 54)

1.3 Význam a příčiny vzdělávání seniorů

Mimo neustále se prodlužující délky života a potřeby se neustále učit novým věcem z ekonomických důvodů, vzdělávání v pozdním věku přináší řadu dalších výhod. Na samém začátku této kapitoly by bylo vhodné zmínit termín „learning dividends – vzdělávací dividendy.“ Tento termín je spojován především s ekonomickou oblastí, ale v Norsku se chápe jako oblast evaluace výsledků vzdělávání na základních školách. V oblasti vzdělávání lze chápat tento pojem jako přidanou hodnotu vzdělávání. Při vzdělávání seniorů také získáváme mnoho learning dividends. Jako příklad Ondráková uvádí počítačové kurzy pro seniory. Tyto kurzy zaznamenaly v poslední době opravdový boom, který přirozeně souvisí s rozšířením internetu ve společnosti. V České republice a také jinde ve světě existují příklady praxe, kdy lektory jsou děti a posluchači senioři. Při takové výuce dochází k přirozené komunikaci, senioři se učí novým věcem a děti se nenásilnou formou učí prevenci ageismu. Mezi learning dividends patří bezesporu také vzdělávání ve finanční gramotnosti seniorů, která napomáhá v praktickém životě seniorů. Vzdělávání seniorů přináší prospěch nejen jako získávání znalostí seniorů, ale má dopad i na sociální zdraví seniorů. (Ondráková, 2012, s. 36-37)

Celkově se však společenský zájem o vzdělávání dospělých v poproduktivním věku vznikl dle Beneše i z jiných důvodů. Zkrácení životní pracovní doby a zvyšování průměrné životnosti vedlo k tomu, že v mnoha zemích je důchodová fáze delší než doba přípravy na povolání, tím pádem se produktivní a neproduktivní fáze života dostávají do ekonomicky nepříznivé relace. Velmi významným faktorem je také to, že lidé v důchodovém věku tvoří v mnoha zemích politicky vlivnou skupinu a právě i jejich ekonomická a konzumní rozhodnutí mají velkou sílu. Senioři se tak stali jak společenským problémem, tak

předmětem zájmu vědy i vzděláváním seniorů. Poslední výzkumy ukazují, že dříve uveřejňovaný fakt o klesající schopnosti se učit po dvacátém roce, není pravdivé. Určité faktory, kterými se inteligence měří, rostou dokonce až do padesátého roku. Mezi tyto faktory patří například induktivní myšlení, prostorová orientace, chápání slovních významů, a i u 80letých mohou být dosaženy výsledky na úrovni 75% 25 letých. A určité deficity jsou kompenzovány například lepším strategickým myšlením. Problémem u vzdělávání dospělých je spíše to, že se nejedná o homogenní skupinu jedinců, jejich schopnosti a motivace k učení záleží na vzájemném působení dvou faktorů – osobnosti a životní situace. (Beneš, 2008, s. 70)

1.4 Metody vzdělávání seniorů

Metoda obecně je postup, který vede k cíli. Využití metod v užším pojetí při vzdělávání se jedná o didaktickou metodu. Jedná se o určitý postup, kterým se lektor řídí při výuce. Také se jedná o prostředek stimulace učení dospělého. V širším pojetí jde o postup naplňování vzdělávacích cílů pomocí optimálního zvládnutí obsahu vzdělávání, která se realizuje v rámci určité vzdělávací formy. (Malach, 2003, s. 7-10) Hladílek člení metody vzdělávání seniorů například na metody slovní, názorně demonstrační, praktické, metody sdělovací, problémové, badatelské či výzkumné. V rámci vzdělávacího procesu pak upravuje rozdělení vzdělávacích metod na metody motivační, fixační, expoziční, diagnostické a také na metody aplikační. (Hladílek, 2004, s. 37)

Klvetová uvádí některé zásady při vzdělávání seniorů, které napomáhají lépe pochopit vzdělávací proces seniora a vybrat tak vhodnou metodu pro výuku:

- Starší člověk potřebuje k pochopení nového vlastní způsob a také vlastní tempo;
- Senior potřebuje mít k dispozici přehledné a názorné informace, nejlépe v písemné formě;
- Informace je třeba dělit na několik částí;
- Je třeba objevit schopnosti seniora a opírat se o ně;
- Vyjadřování lektora musí pomalé a srozumitelné;
- Při nábviku používání nových pomůcek je nutné jednotlivé kroky opakovat a dbát na to, aby si je senior sám vyzkoušel.
- Nedáváme seniorům příliš úkolů najednou.

- Po starším člověku nelze chtít, aby se učil nazpaměť. Naučené je nutné opakováním uložit;
- Starý člověk potřebuje znát limity svých možností. Potřebuje vědět, proč to dělá a k čemu to je.
- Senior potřebuje za svou snahu ocenění;
- Pokud zvolíme správný přístup, senior sám v sobě objeví nové schopnosti. (Klevetová, 2008. s. 55-56)

Také Benešová uvádí některá pravidla, která jsou při vzdělávání seniorů nutná dodržovat. Mezi tyto pravidla patří:

- Používání adekvátních forem vzdělávání;
- Patřičná organizace vzdělávacích aktivit;
- Vhodné formy posuzování výsledků;
- Respektování odlišností vyplývajících z psychických i fyzických změn seniorů;
- Vytváření vzdělávacích programů, které pomáhají řešit i osobní a nadobovní problémy;
- Vytvářet kreativní aktivity;
- Poskytovat emocionální podporu;
- Podporovat aktivní model života. (Benešová, 2014, s. 95)

Benešová také zmiňuje autorky Petřkovou a Čornaničovou, které doporučují vybrat takové metodické postupy, jež napomáhají k co největší efektivnosti vzdělávání seniorů. Tyto autorky především apelují na výběr takových metod, které apelují na motivaci seniorů a také podporují jejich aktivní zájem. Při výběru metod, musíme zohlednit také osobnost seniora a zabezpečit mu adekvátní zpětnou vazbu. Nesmíme zapomenout také na to, že senioři vyžadují ověření získaných poznatků v praxi. (Benešová, 2014, s. 101)

1.5 Problémy při vzdělávání seniorů

V každé oblasti vzdělávání lze narazit na různé potíže a překážky. Podle Šeráka jsou překážky a omezení způsobena především involucí seniora. Starším lidem zabere osvojování nových poznatků více času. Proto rychle prezentované nové informace nemají takovou kvalitu a ani kvantitu jako u mladých lidí. Při osvojování logicky nestrukturovaných informací je osvojení těchto dovedností pro seniory obtížnější. Opačný efekt u seniorů než u mladých osob můžeme pozorovat při větších pauzách. Zatímco mladému člověku delší

pauza mezi učením prospěje, starší člověk si po delší pauze naopak neuchová tolik informací a také klesá jeho výkon. Tyto faktory lze považovat za dané a obtížně eliminovatelné. Jiná omezení, která se vyskytují při výuce seniorů, lze přinejmenším ovlivnit. Jde například o skutečné překážky a absenci bezbariérového přístupu do budov a MHD. Jiný pohled na bariéru můžeme vidět v nepřizpůsobivém prostoru pro seniora. Například velikosti informačních tabulí nejsou v mnoha případech dostatečné a způsobují tak seniorům potíže a demotivují je v jejich snaze. Mezi další bariéry lze zařadit bariéry časové, místní a finanční. V případě časové bariéry si lze uvést příklad, kdy se vzdělávací aktivita odehrává v pozdních hodinách. Senior se tak vrací domů za tmy a to přispívá k jeho pocitu nejistoty a strachu. Místní bariéry pak představuje nedostatečný výběr vzdělávacích aktivit na různých místech České republiky. Kvalita, množství a úroveň vzdělávacích aktivit je různá a v některých oblastech senioři nemají možnost se dále vzdělávat. Co se týče finanční bariéry, ta reflektuje nízký příjem seniora a jeho mnohdy těžkou životní situaci. Šerák v této souvislosti provedl vlastní výzkum, dle něj jsou senioři ochotni utratit za vzdělávání 500 Kč měsíčně. (Šerák in Ondráková, 2012, s. 37)

1.6 Specifika vzdělávání seniorů

Samotný proces učení ve stáří je odlišný od učení v jiném respektive mladším věku. Pro seniora se učivo velmi obtížně osvojuje, nemá-li logickou strukturu anebo praktický význam. Krátkodobá paměť přestává fungovat a dlouhodobá paměť ukládá pouze výběrově. Dochází také ke zhoršení mechanické paměti, proto je nutné se zaměřit na paměť logicko-smyslovou a používat metodu memorování, která u seniorů převládá jako model pro osvojování poznatků. Pro procvičování a upevňování nového potřebuje senior více času. Snížený výkon není způsoben neschopností člověka ale nejistotou. Tato nejistota pramení z obavy, zda senior danou činnost zvládne. Získané celoživotní pracovní dovednosti seniora mnohdy nelze ve stáří využít a senior se cítí vážně ohrožen. Proto je důležité využít struktury pohybových vzorců z dřívější profese, pohyb rozfázovat, krok za krokem dávat stručné pokyny, a dosáhnout tak zdokonalení nových dovedností. Jako příklad si můžeme uvést ovládání mobilního telefonu. Velmi důležitá je při výuce seniorů pochvala a podpora zdravé soutěživosti. Velmi nevhodnou praktikou je pak znevažování těch, kteří potřebují pro pochopení více času. Dle Klevetové je vhodné začlenit více přestávek a učení nepřesouvat do večerních hodin. Jako nejvhodnější čas je uváděna doba mezi 9:30 až 11:30 a v odpoledních hodinách mezi 15:30 až 17:00. (Klevetová, 2008. s. 55-56)

Také Mužík ve své publikaci poukazuje na specifčnost vzdělávání dospělých. Jeho náhled na problematiku je možné rozdělit do tří hlavních směrů. V prvním z nich Mužík poukazuje na sníženou fyziologickou schopnost dospělých jedinců se učit. Zmiňuje například stoupající reakční dobu, sníženou rychlost vnímání anebo vyšší unavenost organismu. Dospělý člověk také jinak vnímá čas a také s ním jinak hospodaří. Vnímání času je u dospělého jedince více zodpovědné a takový jedinec se s časem snaží více hospodařit. Posledním směrem je pohled na dospělého jedince a jeho nová životní role. Dospělý člověk se znovu stává objektem výuky a je pro něj mnohem složitější přizpůsobit soukromý život a režim volného času přizpůsobit studiu. Mužík také shrnuje příznivé a nepříznivé vlivy na průběh vyučování a učení dospělých. Jejich přehled je zobrazen v následující tabulce: (Mužík, 2004, s. 28-29)

Tabulka 1: Příznivé a nepříznivé vlivy na učení dospělých

Příznivé vlivy	Nepříznivé vlivy
Kritičnost dospělých	Zažitě názory
Vytvářet soustavu poznatků	Stereotypy v myšlení
Vyšší motivace	

Zdroj: vlastní - zpracováno dle Mužík, 2004, s. 28-29

Některé vlivy působící na proces vyučování a učení mají ambivalentní charakter a tak se navzájem kompenzují. Určitá nevýhoda v jedné oblasti může být kompenzována jinou silnější stránkou. (Mužík, 2004, s. 29)

Benešová poukazuje především na jedno specifikum ve vzdělávání seniorů. Tímto specifikem je dobrovolnost. (Benešová, 2014, s. 95)

1.7 Vzdělávání v České republice

V České republice existuje již od osmdesátých let institut akademie třetího věku neboli A3V. Tyto akademie byly zřizovány především jako doplňující instituce ze strany vysokých škol, avšak mohou být založeny kdekoli a libovolnou osobou. Mezi nejčastější instituce, které zakládají A3V patří Červený kříž, muzea, kulturní domy nebo střední školy. Studenti akademie nemusí skládat žádné zkoušky a po absolvování kurzu obdrží certifikát o ukončení. První akademie třetího věku byla zřízena v Přerově roku 1983. Podobným zřízením je pak univerzita volného času, která je převážně pod záštitou konkrétní organizace. Výhodou

univerzit volného času je, že univerzita neklade žádné požadavky na dříve dosažené vzdělání. (Benešová, 2014, s. 111) Čevela zmiňuje ve své publikaci také univerzitu třetího věku, která je zřizována u vysokých škol. První univerzita třetího věku se všemi formálními náležitostmi byla zřízena při UK v Praze roku 1986. (Čevela, 2012, s. 39) Za zmínku také stojí vlastní pořad Českého rozhlasu 2, který se začal vysílat již v roce 1997. Vzdělávací kurzy byly zaměřeny například na literaturu, historii, botaniku, psychologii a další. Ačkoliv se již tento pořad v současnosti nevysílá, je možné si kurzy poslechnout ze záznamu na internetových stránkách Českého rozhlasu. V mnoha městech České republiky jsou založeny také kluby seniorů, kluby aktivního stáří, kluby dříve narozených či kluby důchodců. Principiálně se velmi podobají akademiím třetího věku, avšak jsou více zaměřeny na rozvoj osobních zájmů. Kluby poskytují také obrovský rozsah služeb jako například výlety, vyjížďky, besídky, společenské hry apod. Velmi oblíbenou aktivitou u českých seniorů jsou vzdělávací zájezdy. Tyto zájezdy však byly v poslední době využívány také ke zneužívání seniorů. Možným trendem ve vzdělávání seniorů jsou virtuální univerzity třetího věku. Jde v podstatě o formu e-learningu, která je přizpůsobena nárokům seniorů. U této formy výuky spatřuje Benešová především tu výhodu, že senioři společně s výukou prohlubují také své znalosti informačních technologií. (Benešová, 2014, s. 112-113)

1.8 Možnosti vzdělávání seniorů ve Znojmě a okolí

Ve Znojmě existuje několik subjektů, které se intenzivně zajímá o vzdělávání seniorů. Jedním z těchto významných subjektů je samotné město Znojmo. To ve spolupráci s Centrem sociálních služeb, Okresní hospodářskou komorou Znojmo a také s SVŠE Znojmo uspořádalo několik kurzů, které měly zvýšit finanční gramotnost seniorů. Tyto přednášky byly zaměřeny především na problematiku dnešní doby a to na nebankovní půjčky a nákup zboží na prodejních akcích. Tento projekt byl rozdělen do dvou fází. V první fázi byli vzděláváni především terénní pracovníci sociálních služeb. Tito pracovníci jsou nejbližší k seniorům a mohou jim tak pomoci přímo v jejich prostředí. V druhé fázi pak proběhly semináře určené pro širokou veřejnost. Tyto přednášky byly poskytovány zcela zdarma.

Účastníci kurzu se mohli seznámit s těmito tématy:

- „Fígle“ prodejních společností, které používají, aby získaly zákazníky;
- Výhody a nevýhody půjčky od nebankovních společností;
- Jak hospodařit, když nutné výdaje jsou vyšší než příjem;
- Na čem ušetřit v domácnosti;

- Jak správně investovat peníze;
- Jak zvolit vhodný finanční produkt;
- Důchodová reforma a její rizika. (Pastrňáková, 2012)

Jak již bylo zmíněno výše jedním z hlavních aktérů ve vzdělávání seniorů je SVŠE Znojmo. Tato soukromá vysoká škola provozuje Univerzitu třetího věku a nutno dodat, že v případě splnění podmínek je tato univerzita poskytována zdarma. Hlavní podmínkou je, že přihlašující se osoba je starší 50 let. Výjimku však může udělit rektor školy. Další podmínkou je vyplnění a odevzdání přihlašovacího formuláře v elektronické nebo písemné formě.

Výuka probíhá především formou přednášek, na které navazují diskuze daného tématu. Účastníci U3V mají možnost si předem vytisknout potřebné studijní materiály a v případě, že studenti nemají možnost tisku, nabízí SVŠE Znojmo možnosti tisku přímo v kanceláři školy a to za zvýhodněnou cenu. Účastníci mají také možnost, avšak ne povinnost, složit na závěr test, který jim umožní získat certifikát o absolvování kurzu. Níže jsou uvedeny témata, kterými se studenti U3V zabývají v průběhu vyučovacího cyklu 2014/2015:

- Účetnictví - zdroj informací;
- Marketing jako filozofie řízení firmy a nástroj k ovlivňování společnosti;
- Válečná žurnalistika na křižovatce;
- Služby cestovního ruchu, procesy jejich propagace, distribuce a nákupu;
- Příležitosti a rizika finančního trhu, aneb kondice trhů po krizi;
- Aktuální otázky rekodifikace soukromého práva ČR 2014;
- Marketing - strategie k úspěchu;
- Daně v roce 2015. (SVŠE.cz, 2014)

Již od roku 2008 organizuje Městská knihovna ve Znojme Akademii třetího věku. Pro velká zájem a úspěch byla založena také Akademie volného času při Městské knihovně ve Znojme. Mezi oblíbené témata patří především přednášky či aktivity spojené s regionem. Velký úspěch měla procházka městem Znojmem po jeho pamětihodnostech. Kromě kurzů malování nebo patchworku byly do programu Akademie volného času zařazeny také exkurze, například do nedalekého vranovského zámku. Lidé si mohou sami rozhodovat, kam se při příští exkurzi chtějí podívat. (Falcová, 2010)

2 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Rezorty MF, MŠMT, MPO a ČNB, ve shodě se spotřebitelskými a profesními sdruženími zapojenými do činnosti Pracovní skupiny se na základě vzájemných konzultací a s využitím zahraničních zkušeností shodly na konkrétní definici finanční gramotnosti. Tato definice vymezuje **finanční gramotnost** jako soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svoji rodinu. Současně musí tento občan aktivně vstupovat na trh finančních produktů a služeb. Finančně gramotný se občas orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat svůj osobní i rodinný rozpočet. Musí také spravovat svá finanční aktiva a závazky s ohledem na měnící se životní situaci. (Nezval, 2010, s. 11) Jednotlivé oblasti finanční gramotnosti jsou velmi rozsáhlé a autoři ve svých publikacích probírají různá témata. Například Ministerstvo financí spustilo internetové stránky s názvem „Proč se finančně vzdělávat?“ a na tomto webu přibližuje občanům problematiku finanční gramotnosti. Obsah této stránky pokrývá následující témata:

Tabulka 2: Témata finanční gramotnosti

Rodinné finance	Rozpočet
	Zadlužení a předlužení
	Oddlužení
	Exekuce
Popis finančního trhu	Struktura
	Dohled nad ochranou spotřebitele
Ochrana spotřebitele	Spotřebitel
	Nový občanský zákoník
	Finanční arbitr
	Dohled
Úvěry	Základní pojmy
	Druhy úvěrů
	Regulace úvěrů
	Spotřebitelský úvěr
	Hypoteční úvěr
Peníze a účty	Bankovky a mince
	Bezhotovostní peníze
	Oběh peněz
	Cizí měny
	Účty
	Praní špinavých peněz
Investice	Obecně
	Kapitálový trh

	Obchodování s cennými papíry
	Kolektivní investování
	Evidence cenných papírů
Pojištění	Obecně
	Subjekty
	Život a zdraví
	Majetek
	Odpovědnost
	Cestování
	Právní ochrana
Důchody	Základní informace
	Státní průběžně financovaný systém
	Důchodové spoření
	Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření
Řešení sporů	Jak správně postupovat
	Reklamace
	Finanční arbitr
	Mediace
	Rozhodčí řízení
	Soudní řízení

Zdroj: vlastní - zpracováno dle www.psfv.cz

Tyto webové stránky jsou velmi zdařilé a představují lidem svět financí velmi jednoduše a zřetelně. Provádějí člověka jednotlivými tématy a připojují různé nástroje pro usnadnění orientace a života každého čtenáře. Ze samotné lidské potřeby, která vyvěrá z moderní doby, definuje Mincher oblasti finanční gramotnosti na základě právě lidských potřeb. Každý z nás se ve svém životě setká se situací, kdy bude muset jít do banky, bude majitelem platební karty, auta, domu. Také bude nutné splácet dům či byt za pomoci hypotéky, a když ji člověk nebude moci splácet, je nutné sjednat pojištění proti tomuto riziku. V neposlední řadě by každý z nás měl myslet na budoucnost a na naše stáří popřípadě smrt. (Mincher, 2008, s. 14)

Finanční gramotnost je strukturovaná a skládá se ze tří složek: gramotnost peněžní, časová a rozpočtová. Peněžní gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních transakcí. Tyto transakce se ovládají pomocí určitých nástrojů jako je například běžný účet či platební karta. Cenovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a také inflaci. Třetí složka tedy rozpočtová gramotnost v sobě ukrývá kompetence nezbytné pro správu osobního či rodinného rozpočtu. Dále také v sobě tato složka ukrývá schopnost zvládat různé životní

situace. V podstatě bychom mohli rozdělit rozpočtovou gramotnost na správu finančních aktiv a správu finančních pasiv. To předpokládá orientaci na trhu finančních produktů, schopnost porovnání těchto produktů a výběru optimální varianty. (MŠMT, 2007, s. 7-8)

2.1 Základní pojmy finanční gramotnosti

Kociánová na samotném začátku své publikace vysvětluje pojem **inlace**. Každý z nás se s inflací setkává každý den, tedy naše peníze se setkávají s inflací každý den a mnozí z nás tento pojem nedokáží definovat. Inlace nám každý den sebere část hodnoty našich peněz. Znamená to, že si každý den můžeme koupit méně zboží. Tato specifická vlastnost peněz se nazývá **kupní síla**. Příčiny inflace, její druhy a aspekty které ji ovlivňují, není nutné rozebírat. Kociánová rozlišuje na tomto místě hranici makroekonomických znalostí a samotné finanční gramotnosti. (Kociánová, 2012, s. 12) Brabec k pojmům inflace a kupní síla přidává také pojem **deflace** a **spotřebitelský koš**. Princip inflace vysvětluje na výpočtu inflace za pomoci spotřebitelského koše, který sestavuje statistický úřad a který je jakýmsi obrazem typické spotřeby obyvatelstva dané země. Jestli inflace znehodnocuje náš spotřebitelský koš a my si můžeme koupit méně, pak deflace jej zhodnocuje a my si za stejný obnos peněz můžeme koupit více zboží. (Brabec, 2011, s. 17 – 20) S pojmem inflace velmi úzce souvisí výraz **úroková sazba**. Úroková sazba je cenou peněz. Je to odměna nám, pokud jsme bance svěřili své peníze a naopak v případě půjčky je to odměna instituci, od které jsme si peníze vypůjčili. Za samotnou číslicí úrokové sazby vždy najdeme kouzelnou zkratku, která nám pomáhá určit skutečnou hodnotu úrokové sazby. Jde o zkratku **p.a.** z latinského výrazu per annum, což znamená za rok. V takovém případě se jedná o roční úrokovou sazbu. Představme si situaci, kdy u spořicího účtu nalezneme velmi vysoký a zajímavý úrok. Avšak tento úrok nám je nabízen na celé období tedy na několik let. Pokud úrok vydělíme počtem let, získáme skutečnou roční úrokovou sazbu a skutečnou cenu za naše naspořené peníze. (Kociánová, 2012, s. 13 - 14) Pro výběr optimální varianty úvěru či nejvýhodnějšího spoření si také musíme vymežit pojem **složené** a **jednoduché úročení**. Složené úročení nastává tehdy, když úrok za každé úročené období se připočítává k původní částce (jistině) a v dalším období se úročí společně s původní částkou (jistinou). U jednoduchého úročení se v každém časovém období úročí pouze původní částka (jistina). (Brabec, 2011, s. 14 – 16) Čím častěji se nám ve složeném úročení úroky připisují, tím výhodnější jsme dostali nabídku. Měsíční úročení je tedy výhodnější než například pouze pololetní připisování úroků. (Kociánová, 2012, s. 15)

2.2 Produkty denní potřeby

Mezi nejrozšířenější produkt denní potřeby patří bezesporu **běžný účet**. Účelem běžného účtu není primárně spoření ale provádění plateb. Musíme se uvědomit, že peníze na běžném účtu ztrácejí kvůli inflaci svoji hodnotu a poplatky účtované za vedení účtu či za různé provedené transakce převýší již tak nízké úroky. Na běžném účtu bychom měli držet pouze takové množství finančních prostředků, které je nutné pro pokrytí našich běžných výdajů. Na běžný účet jsou pak navázány další služby jako například debetní karta, internetové bankovníctví atd. **Spořicí účet** je pak kombinací běžného účtu a termínového vkladu. Hlavní výhodou spořicího účtu je vyšší úročení při zachování určitého stupně likvidity. (Ministerstvo financí ČR, psfv.cz) Dalším produktem, se kterým se setkáváme prakticky denně je **debetní karta**. Debetní karta je zpravidla navázána na běžný účet. Pokud provedeme platbu nebo si vybereme peníze z bankomatu, příslušná částka se odečte z našeho účtu. Podle druhu našeho účtu umožňují debetní karty čerpat finance pouze do vyčerpání finančních prostředků na účtu, anebo lze čerpat takzvaný **kontokorent**. Při čerpání kontokorentu vytváříme záporný zůstatek na našem účtu, lze říci, že automaticky přecházíme do režimu půjček. Při využívání debetní karty a běžného účtu se zcela jistě setkáme s potřebou získat hotovost. To lze zajistit výběrem z bankomatu. Výběr z bankomatu je u většiny bank zpoplatněn. Pokud vybíráme u vlastní banky, je výběr z bankomatu výhodnější nežli u banky jiné společnosti. Kreditní karty nejsou navázány na náš běžný účet ale na účet instituce, od které jsme kreditní kartu získali. Kreditní karta nám automaticky poskytuje úvěr do sjednaného limitu. Tento úvěr je po určitou dobu bezúročný. Zpravidla se jedná o dobu 30 až 60 dnů. V tomto období tedy utrácíme pouze tolik, kolik kartou zaplatíme. Před koncem bezúročného období jsme vyzváni danou institucí k uhrazení dlužné částky. Pokud tuto částku včas uhradíme, začíná nám nové bezúročné období. V případě, že nestihneme dlužnou částku včas zaplatit, jsme nuceni platit vysoké úroky. Tento typ půjček není výhodný. Při výběru hotovosti kreditní kartou, tato částka rovnou přechází do režimu úročené půjčky. (Brabec, 2011, s. 28-30)

2.3 Spoření a investování

Spoření patří nedílně do našeho života. Proč bychom však měli spořit? Spořením si zajišťujeme rezervu pro případ, na skutečně nepředvídatelné události. Takovou událostí může být například dočasná ztráta zaměstnání, havárie auta nekrytá pojistkou atd. Zpravidla se uvádí, že by tato rezerva měla být ve výši nejméně trojnásobku lépe šestinásobku našeho

měsíčního příjmu. Pokud takovou pojistku máme, rozhodně bychom ji neměli nechávat na běžném účtu. Jak tedy s takovou pojistkou naložit a jaké produkty nám pomohou se k této finanční rezervě dostat? (Brabec, 2011, s. 51)

Spořit lze podle Jandy prostřednictvím nabídky spořicíh produktů, které nabízejí banky, družstevní záložny, stavební spořitelny, nebo třeba investiční společnosti. Mezi produkty určené ke spoření patří:

- Spořicí účty;
- Termínované vklady;
- Vkladní knížky;
- Stavební spoření;
- Hypoteční zástavní listy.

Toto rozdělení je podle Jandy základním rozdělením avšak některé banky a družstevní záložny nabízí velmi širokou škálu produktů a jejich kombinací. Již jednou zmíněný pojem spořicí účet představuje uložení takzvaných krátkých peněz, tedy vkladů nepřevyšujících délku 12 měsíců. V porovnání například s termínovaným vkladem je úroková sazba nižší, avšak finanční prostředky jsou dostupné většinou v rámci několika dnů. Termínové vklady jsou klasickým bankovním produktem, který je určen pro dlouhodobé spoření. Základním faktorem, který rozlišuje termínované vklady je výpovědní lhůta. Platí, že čím delší doba, po kterou necháte peníze na termínovaném vkladu, získáte tak vyšší výnos. Některé termínované vklady jsou nabízeny bez výpovědní lhůty. To má ovšem vliv na výši našeho zhodnocení. Oproti investicím jsou peníze na termínovaných vkladech ze zákona pojištěny a tak poskytují určité záruky pro méně agresivní klienty. Dalším velmi oblíbeným a rozšířeným produktem je stavební spoření. Přesnou definici stavebního spoření lze nalézt na webových stránkách Asociace českých stavebních spořitelů. (Janda, 2011, s. 51. – 65)

Tato definice zní: „*Stavební spoření je účelový druh spoření, při kterém vkladatel dlouhodobě ukládá prostředky u specializované banky. V průběhu spoření může čerpat státní podporu a po jeho skončení získává, při splnění dalších podmínek, nárok na úvěr ze stavebního spoření.*“ Účastníkem stavebního spoření může být jak fyzická tak i právnická osoba. Tato informace je důležitá pro získání státní podpory. Právě fyzická osoba má při splnění určitých podmínek nárok na státní podporu. Státní podporu lze získat na jednu z uzavřených smluv stavebního spoření. Maximální výše státní podpory činí 2.000 Kč ročně

na jednoho účastníka stavebního spoření splňujícího podmínky nároku na státní podporu, což odpovídá ročně uspořené částce 20.000 Kč. (Asociace českých stavebních spořitelén)

Veškeré vklady na účtu stavebního spoření u stavební spořitelny jsou pojištěny až do výše 100 tisíc eur a jejich ekvivalentu v národních měnách jednotlivých států Evropské unie. Při sjednávání stavebního spoření si musíme vždy určit, jak vysoká bude **cílová částka**. Podle výše námi zvolené cílové částky se odvíjí i poplatek, který je třeba zaplatit. Tento poplatek se u většiny stavebních spořitelén pohybuje ve výši jednoho procenta z cílové částky. Mezi hlavní výhody stavebního spoření patří bezesporu státní podpora. Nevýhodou je delší lhůta, po kterou nelze s vkladem manipulovat. Janda na rozdíl od jiných autorů člení hypoteční zástavní listy do skupiny spořicíh produktů, ačkoliv se v podstatě jedná o investiční nástroj. Podle Jandy jsou hypoteční listy velmi dobře zajištěny a nesou zajímavý výnos. Drobnou nevýhodnou hypotečních listů je vyšší počáteční investice, neboť banky prodávají jeden hypoteční zástavní list běžně za deset a více tisíc korun.(Janda, 2011, s. 65-67)

V případě, že již disponujeme dostatečnou finanční rezervou, nebylo by moudré naspořené peníze ponechat na běžném účtu. Pokud již vlastníme určitý obnos peněz, dostáváme se s bankou do jiného vztahu. Nyní jsme v pozici věřitele. Peníze lze podle Brabce investovat do:

- Cenných papírů;
- Podílových fondů;
- Akcií.

Hlavním rizikem při investici do cenných papírů je to, že cenné papíry nejsou pojištěny. Nákup a prodej cenných papírů se uskutečňuje na kapitálovém trhu prostřednictvím obchodníků s cennými papíry a za tyto banky platíme určité poplatky. Cena cenných papírů je určována trhem. Střed nabídky a poptávky je složitý mechanismus a ceny neustále kolísají. Prodej cenného papíru v danou dobu může znamenat zisk i ztrátu. Proto jsou investice do cenných papírů považovány za rizikové, ale současně v dlouhodobém horizontu přinášejí potenciál velkého zhodnocení vložených finančních prostředků. Úspěšné investování vyžaduje značně odborné znalosti a pravidelné sledování kapitálových a finančních trhů, což je časově velmi náročné. Pomocným nástrojem pro realizaci investic do cenných papírů jsou podílové fondy. Podílový fond je zakládán a obhospodařován investiční společností, která pro svůj provoz musí mít licenci od České národní banky. Ta vykonává dozor nad její činností. Investice do fondu se realizuje nákupem jeho podílových listů. Za prostředky,

shromážděné prodejem podílových listů pak investiční společnost nakupuje na kapitálových trzích různé cenné papíry v souladu s investičním profilem fondu. O tom, jak cenné papíry nakoupit nebo prodat rozhodují kvalifikovaní odborníci investiční společnosti. Nákupem podílového listu fondu se stáváme spoluvlastníkem veškerého majetku fondu. Výnos z prodeje podílových listů není zdaněn, pokud je podílový list prodáván po více než 6 měsících od data jeho nákupu. To je určitá výhoda proti bankovním vkladům. Podílové fondy se dle režimu prodeje podílových listů dělí na **otevřené a uzavřené** podílové fondy. Hlavním rozdílem mezi otevřeným a uzavřeným podílovým fondem je, že u otevřených podílových fondů se podílové listy prodávají i zpětně nakupují neustále. To znamená, že podílový list, můžeme kdykoliv nakoupit a také prodat. Uzavřené podílové listy se prodávají pouze v určitém období. (Brabec, 2011, s. 55-57)

2.4 Pojištění

Základní rozdělení pojištění dle Rejnuše lze rozdělit na **životní** a **neživotní** pojištění odvětví. Životní pojištění lze charakterizovat jako pojistný produkt, jehož posláním je chránit blízké osoby pojištěného před finančními důsledky možné negativní životní události. V rámci životního pojištění bývají pojišťovány dvě základní rizika, a to riziko smrti a riziko dožití. Do takového pojištění lze zakombinovat také jiná rizika jako například invaliditu či úraz.

- Pojištění pro případ smrti;
- Pojištění pro případ dožití;
- Smíšená životní pojištění.

Smíšená životní pojištění lze dále rozdělit na **kapitálové životní pojištění** a na **investiční kapitálové** pojištění. Při sjednání kapitálového životního pojištění, pojišťovna garantuje určitou minimální výnosnost vložených prostředků. Klient nemůže ovlivňovat, kam se jeho finanční prostředky budou investovat. Avšak jelikož je toto pojištění velice konzervativní, jsou v něm nejčastěji zastoupeny méně výnosné avšak málo rizikové státní dluhopisy. Hlavním rozdílem mezi investičním a kapitálovým životním pojištěním je to, že u investičního životního pojištění si klient může zvolit strategii investování. Oblast neživotního pojištění pak pokrývá velmi širokou škálu rizik. Všeobecně je lze rozdělit do následujících skupin:

- Pojištění úrazová;
- Komerční zdravotní pojištění;

- Pojištění majetková;
- Pojištění odpovědnosti.

Úrazová pojištění poskytují výplatu pojistného plnění v případech, kdy v důsledku úrazu dojde k přechodnému nebo trvalému tělesnému poškození. Komerční zdravotní pojištění slouží jako doplněk k všeobecnému zdravotnímu či nemocenskému pojištění. Majetková pojištění kryjí škody způsobené na majetku. Jedná se o velmi širokou škálu různých druhů pojištění od pojištění požáru, hospodářských zvířat, havarijní pojištění, pojištění strojů atd. U pojištění odpovědnosti jsou kryty škody, které pojištěný způsobil. (Rejnuš, 2014, s. 132-133) Hlavní zásadou při výběru pojištění je pojistit ta rizika, která bychom sami finančně zvládali jen velmi obtížně pokrýt a nepojišťovat drobné škody. Ztráta střechy nad hlavou po povodni nebo požáru, může vážně ohrozit bytí člověka. Naproti tomu rozbité okno zvládneme s trochou vůle zaplatit sami. (Brabec, 2011, s. 40) Penzijní připojištění patří z části do skupiny pojišťovacích produktů a z části do spořicíh produktů. Je o jeden z nejvíce rozšířených finančních produktů v Česku. Nevýhodou penzijního připojištění je to, že veškeré vklady, výnosy a státní příspěvky, stejně jako potenciální příspěvky zaměstnavatele, nejsou ze zákona pojištěny. Penzijní připojištění je určitou formou přilepšení si na důchod, tedy pokud je nám více jak padesát let. V případě absolventa by penzijní připojištění nemělo být jediným spořicíh produktem. (Janda, 2011, s. 67)

2.5 Půjčky a úvěry

Od pradávna si lidé dostávali do situací, kdy pro realizaci nějakého svého záměru potřebovali více peněz, než kolik měli právě k dispozici a tak pokud nebylo možné si peníze zapůjčit od příbuzných či známých, bylo potřeba hledat jinou alternativu. Pokud potřebujeme půjčit peníze, dostáváme se do role dlužníka. Ten, kdo nám peníze půjčuje, se dostává do pozice věřitele. Kromě zapůjčené částky (jistiny), si chce věřitel kromě navrácení své jistiny také pokrýt riziko ze zapůjčení peněz. Toto riziko se kryje úrokem. Dále má úrok pokrýt: veškeré náklady věřitele, inflaci a požadovaný zisk věřitele. Půjčku neboli úvěr je možné rozdělit z hlediska účelu, na který mají být půjčky použity. Mezi základní tři typy úvěrů patří:

- Půjčka na podnikání;
- Půjčka na spotřebu (spotřebitelská půjčka);
- Půjčka na bydlení (stavební či hypoteční úvěr).

Podnikatelský úvěr bývá poskytován na delší časové období na základě určitého podnikatelského plánu. Zdrojem peněz pro splácení úvěru jsou výnosy z toho, co bude za úvěr vybudováno. Naopak spotřebitelské půjčky nám umožňují nákup určitého zboží či služby. Za tyto půjčky si pořizujeme věci či služby, které většinou rychle ztrácí hodnotu jako například televizor, počítač či zahraniční zájezd. V takovém případě si půjčujeme peníze na něco, co dříve či později spotřebujeme a co nám nepřinese žádný zisk. Spotřebitelská půjčka může být velmi ošidná. Vždy si musíme dobře rozmyslet, zda tento úvěr vůbec potřebujeme a za jakých podmínek si spotřebitelský úvěr bereme. Také je důležité sledovat roční procentní sazbu nákladů (**RPSN**), všechny finanční instituce poskytující úvěry s licencí od České národní banky jsou povinny RPSN uvádět. Půjčka na bydlení neboli hypoteční úvěr má se spotřebitelskou půjčkou společné to, že si kupujeme něco pro naši budoucí spotřebu. Avšak vlastní dům či byt má trvalou hodnotu a tato hodnota může dokonce do budoucna růst. (Brabec, 2011, s. 22-23)

2.6 Rozpočet

Podle webových stránek Ministerstva financí je základním principem finančního hospodaření domácnosti sladění **výdajů** a **příjmů** domácnosti, rozpočet by měl být vyrovnaný a v lepším případě přebytkový. Nesoulad mezi těmito složkami lze řešit v zásadě dvěma způsoby. Prvním způsobem je snižování výdajů tedy šetření. Pokud snižujeme naše výdaje, vzdáme se spotřeby určitého zboží či služby, nebo nalezneme méně nákladně obměny předmětu této spotřeby. Schopnost umírněně a promyšleně spotřebovávat statky a kontrolovat tak výdaje je dokladem finanční gramotnosti v hospodaření domácnosti. Avšak musíme si uvědomit, že chuť spotřebovávat, odráží lidskou přirozenost. Druhým způsobem pro vyvážení rozpočtu je zvyšování příjmů. Tento způsob představuje však záležitost dlouhodobou a lze jej dosáhnout spíše obtížně a to zvýšením dosaženého vzdělání, rekvalifikací nebo změnou oboru. V krátkodobém horizontu lze zvýšit příjmy například dalším pracovním úvazkem, prací na dohodu či změnou zaměstnavatele. Při tvorbě rozpočtu je nutné zjistit výši našich průměrných příjmů. Musíme vhodně rozpočítat třinácté platy nebo mimořádné příjmy a prémie. Druhým krokem je pak zjištění a rozčlenění údajů nejlépe dle účelu. Porovnáním výše příjmů a výdajů zjistíme předpokládanou bilanci rozpočtu. Je-li tato bilance kladná pak je náš rozpočet přebytkový. V opačném případě jde o rozpočet deficitní. (Ministerstvo financí, 2014)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍLE A METODY VÝZKUMU

Cílem kvantitativního výzkumu bylo zmapovat finanční gramotnost seniorů na Znojemska. Se spoluprací souhlasily dva domovy důchodců a klub seniorů. Tento vzorek respondentů byl podroben dotazníkovému šetření v období od 1. do 15. března 2015. Dílčím cílem kvantitativního výzkumu bylo analyzovat závislost úrovně finanční gramotnosti a životního stylu seniora.

Cílovou skupinou pro tento výzkum tvoří senioři ze Znojemska. Jelikož je definice seniora velmi rozdílná u mnoha autorů a nelze říci od kterého roku věku se člověk stává seniorem, nebylo zapotřebí zakomponovat do dotazníku filtrační otázky. Filtrem se stalo samotné místo sběru dat, tedy domovy důchodců a klub seniorů. Pro vyloučení respondentů neodpovídající cílové skupině, byl filtr zakomponován také do úvodu dotazníku. V úvodu dotazníku je zmíněno, že dotazník je určen osobám starším 55 let.

Samotný dotazník se skládal ze čtyř částí. V první části dotazníku byly kladeny respondentům otázky týkající se životního stylu seniora a to za pomoci bateriových otázek. Druhou velmi významnou částí dotazníku představovaly otázky zaměřující se na finanční gramotnost seniorů. Tyto otázky se zaměřují na znalosti finančních derivátů, bankovníctví či pojišťovnictví. Třetí část dotazníku se zaměřuje na zjištění zájmu seniorů o další vzdělávání. Poslední část dotazníku pak tvoří identifikační otázky. Tyto otázky zjišťovaly věk, pohlaví a vzdělání respondenta. Celkem se dotazník skládal z 18 otázek. Součástí dotazníku byl také úvod, ve kterém byl představen dotazník, jeho tvůrce a doba potřebná k vyplnění dotazníku. V úvodu je také zmíněno poděkování všem respondentům, kteří dotazník vyplnili.

Hlavní metodou kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření byla technika dotazovací. Respondentům byl předložen dotazník a přečteny jednotlivé otázky. Odpovědi respondentů byly zaznamenány písemně do předem připravených dotazníků. Dotazník umožňuje snadnou formou získat informace od většího počtu účastníků výzkumu v určitém, i krátkém, časovém období. (Disman, 2002 s.141)

Při sestavování dotazníku byly použity otázky otevřené, uzavřené i polouzavřené. Otevřený typ otázky byl použit pouze jednou a to z důvodu vysoké náročnosti při zpracování a také z důvodu získání objektivních dat. Při použití uzavřených otázek bylo použito několik dichotomických otázek s možností odpovědí ano či ne. Při zjišťování finanční gramotnosti seniorů byly použity polytomické výběrové otázky, které měly potvrdit úroveň znalostí. Při

zjišťování témat, které seniory zajímají, byla použita otázka polytomická výčtová. (Kozel, 2011, s. 208 – 220)

Po sestavení dotazníku byl proveden předvýzkum na malém vzorku respondentů. Tento předvýzkum ukázal několik nedostatků, které byly následně odstraněny. Jednalo se například o duplicitní otázku, dotazující se na nejnižší úrokovou míru mezi vybranými produkty. Tato chyba měla také vliv na uvedení špatného počtu otázek v úvodní části dotazníku. Také byly upraveny věkové skupiny respondentů, respektive jejich hraniční hodnoty.

Před tvorbou dotazníku byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza H 1: Senioři nenavštěvují vzdělávací aktivity.

Hypotéza H 2: Senioři nevyužívají nové technologie.

Hypotéza H 3: Senioři neplánují své finance.

Hypotéza H 4: Senioři nejsou finančně gramotní.

Hypotéza H 5: Senioři nejsou ochotni přispívat na své vzdělávání více než 300 Kč.

3.1 Výběr respondentů

Celkem bylo osloveno 160 respondentů, 120 z oslovených respondentů svolilo k provedení dotazníkového výzkumu. Přesto celková dosažená návratnost 75% je velmi vysoká a ochota respondentů odpovídat na otázky byla překvapující. Toto je možné si vysvětlit z části aktuálností tématu. Finanční gramotnost je v současné době zmiňována napříč médii a je vyzdvihoována zranitelnost seniorů vůči některým institucím, které využívají neznalosti seniorů. Nejnižší návratnost byla zaznamenána v klubu seniorů. Možnou příčinou nižší návratnosti je větší aktivita seniorů v klubu seniorů. Lidé sem přicházejí na akce a znovu odcházejí domů do svých domovů či za dalším programem. Při návštěvě domova důchodců bylo jednodušší zastihnout seniory a využít jejich volný čas.

Tabulka 3: Výběr respondentů

	Rozdáno	Vyplněné dotazníky	Návratnost v %
Klub seniorů Znojmo	40	28	70%
Domov důchodců Znojmo	60	47	78%
Domov důchodců Prosiměřice	60	45	75%
Celkem	160	120	75%

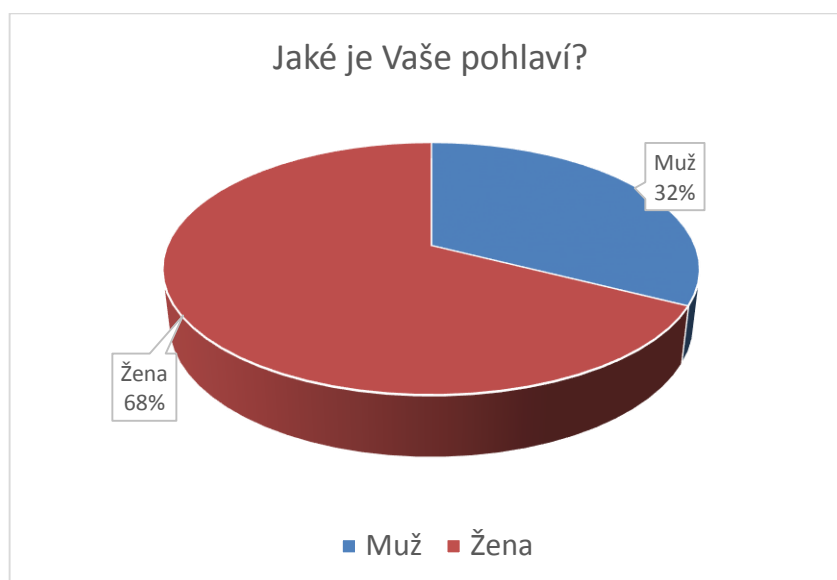
3.2 Vlastní výzkum

Skladbu zkoumaného souboru respondentů přibližují v dotazníku otázky číslo 16, 17 a 18. Otázka č. 16 zjišťuje skladbu mužů a žen získaného vzorku. Po provedení dotazníkového výzkumu bylo získáno 33% respondentů mužského pohlaví a 67% ženského pohlaví.

Tabulka 4: Otázka č. 16

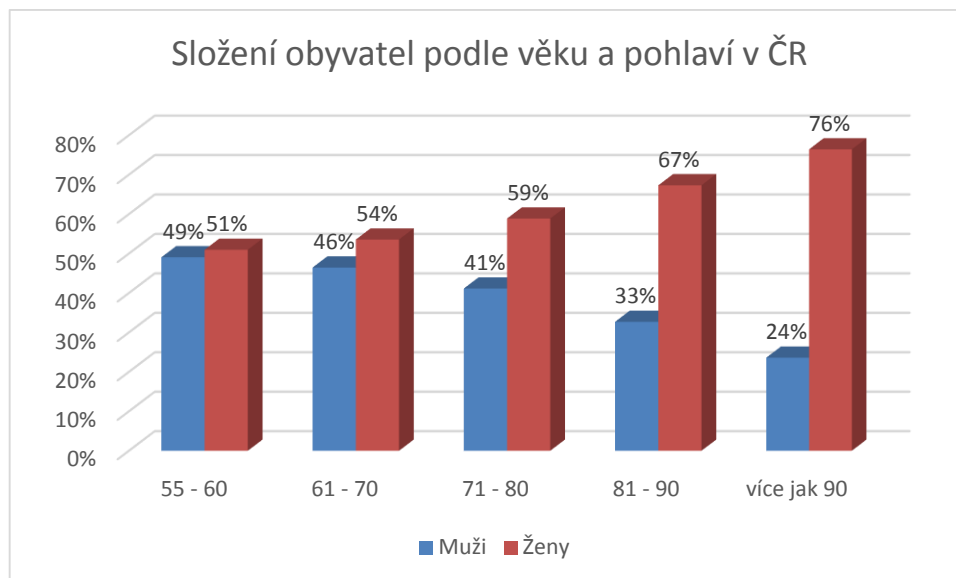
Absolutní četnost		Relativní četnost	
Muž	39	Muž	32,50%
Žena	81	Žena	67,50%

Tento poměr reflektuje významnou převahu ženského pohlaví. Na obrázku č. 1 je možné vidět, převahu ženských respondentů nad mužskými respondenty.



Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 16

Český statistický úřad uvádí na svých stránkách demografické složení obyvatelstva v České Republice dle pohlaví a také věku obyvatel. Tyto údaje jsou zpracovány na obrázku č. 2. Jak lze vidět poměr mužů a žen je již od 55 roku života nakloněn ve prospěch ženského pohlaví. S vyšším věkem se pak poměr stále více prohlubuje a kolem 90 roku života je tento poměr již 25:75. Ženy tedy zastupují velmi významnou část obyvatelstva v seniorském věku.

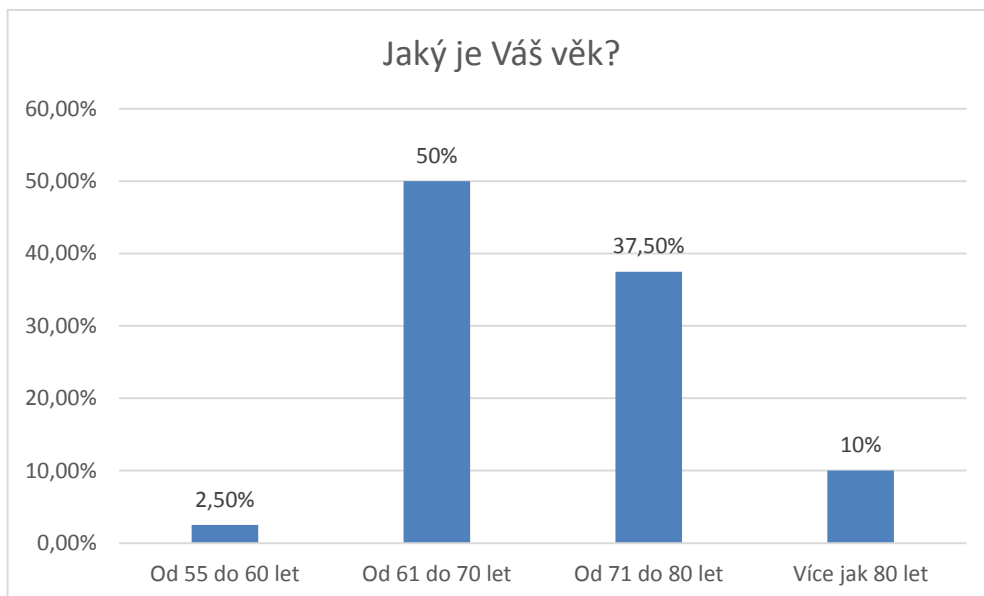


Graf 2: Složení obyvatel dle věku a pohlaví, zpracováno dle ČSÚ

Tabulka 5: Otázka č. 17

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Od 55 do 60 let	3	Od 55 do 60 let	2,50%
Od 60 do 70 let	60	Od 61 do 70 let	50%
Od 70 do 80 let	45	Od 71 do 80 let	37,50%
Více jak 80 let	12	Více jak 80 let	10%

Věková struktura respondentů jak je vidět na obrázku č. 3 od 61 let věku postupně klesá, což je v souladu s demografickým vývojem obyvatel v České republice. Při vyhodnocování dotazníku je však nutné zohlednit nízkou účast respondentů od 55 do 60 let. V této skupině se podařilo získat pouze necelé 3% respondentů. Důvodem pro získání takto nízkého procenta je fakt, že řada lidí v tomto věku, je stále ekonomicky aktivních. Jejich účast v klubu seniorů či bydlení v domovech důchodců je tak pravděpodobně nižší než u dalších věkových skupin.



Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 17

Poslední identifikační otázkou, byla otázka č. 18. Tato otázka byla velmi významná z hlediska posouzení úrovně finanční gramotnosti a demografických vlastností respondentů.

Tabulka 6: Otázka č. 18

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Základní škola	27	Základní škola	22,50%
Učiliště bez maturitní zkoušky	42	Učiliště bez maturitní zkoušky	35%
Učiliště s maturitní zkouškou	3	Učiliště s maturitní zkouškou	2,50%
Střední škola s maturitní zkouškou	30	Střední škola s maturitní zkouškou	25%
VOŠ	0	VOŠ	0
Vysoká škola	18	Vysoká škola	15%



Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 18

Nejvyšší podíl respondentů ukončilo své studium výučním listem na učilišti. Jak je možné vidět na obrázku č. 4, jednalo se o 35% respondentů. Ukončené vzdělání maturitou na učilišti získalo pouze necelé 3% respondentů. Také VOŠ jako způsob ukončení vzdělání nebyl vybrán velkým vzorkem respondentů. Respektive tuto možnost nezvolil žádný respondent. Tyto čísla však odpovídají tomu, že ukončení učiliště za pomoci maturitní zkoušky a také VOŠ jsou relativně nové formy ukončení vzdělání. Relativně významnou skupinou jsou také respondenti s ukončeným základním vzděláním. Tato skupina respondentů představuje téměř 23% respondentů, to by mohlo mít vliv na celkovou úroveň finanční gramotnosti u seniorů.

3.3 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

První dvě otázky dotazníku, měly za cíl, zjistit životní styl seniora. V první otázce respondenti popisovaly svůj vztah k okolí, k lidem a zvířatům, se kterými tráví svůj volný čas. Tyto informace jsou velmi důležité pro pochopení vztahů, které senior se svým okolím pěstuje. Tyto vztahy by mohly ovlivňovat jeho úsudky ohledně financí a následného rozhodnutí seniora o finančních záležitostech.

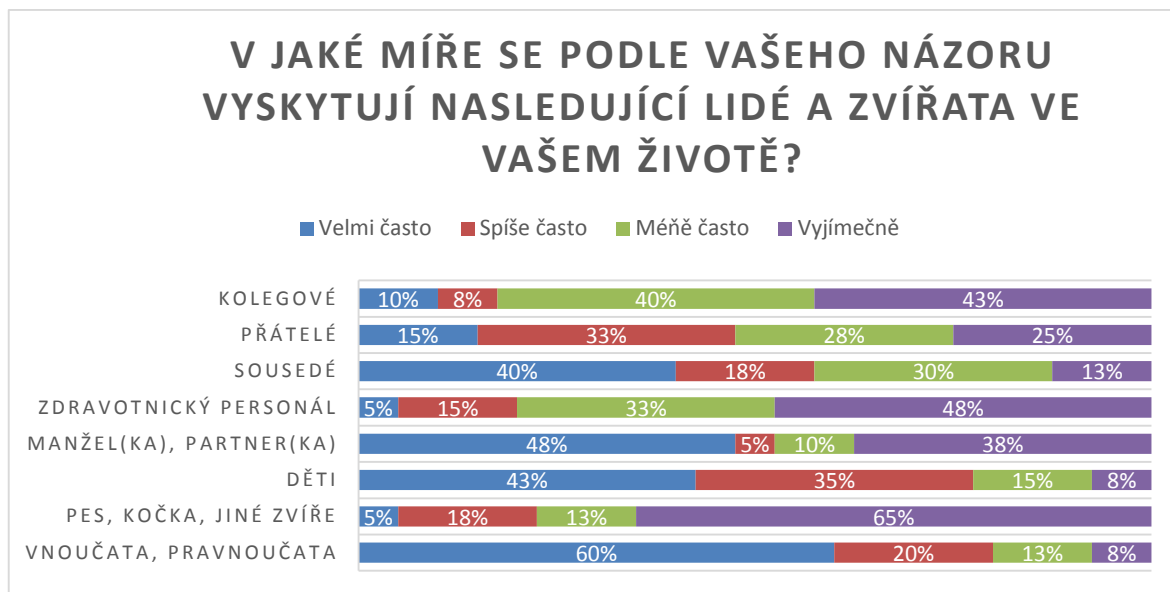
Tabulka 7: Otázka č. 1, absolutní četnost

	Velmi často	Spíše často	Méně často	Výjimečně
Vnoučata, pravnoučata	72	24	15	9
Pes, kočka, jiné zvíře	6	21	15	78
Děti	51	42	18	9
Manžel(ka), partner(ka)	57	6	12	45
Zdravotnický personál	6	18	39	57
Sousedé	48	21	36	15
Přátelé	18	39	33	30
Kolegové	12	9	48	51

Tabulka 8: Otázka č. 1, relativní četnost

	Velmi často	Spíše často	Méně často	Výjimečně
Vnoučata, pravnoučata	60%	20%	13%	8%
Pes, kočka, jiné zvíře	5%	18%	13%	65%
Děti	43%	35%	15%	8%
Manžel(ka), partner(ka)	48%	5%	10%	38%
Zdravotnický personál	5%	15%	33%	48%
Sousedé	40%	18%	30%	13%
Přátelé	15%	33%	28%	25%
Kolegové	10%	8%	40%	43%

Pro úplnost jsou v předchozích tabulkách č. 12 a 13 zobrazeny absolutní i relativní četnosti odpovědí respondentů. Pro přehlednost je v následujícím obrázku č. 5 zobrazeny odpovědi respondentů na první otázku. Nejčastěji tráví senioři svůj čas s vnoučaty a pravnoučaty. Toto zjištění je velmi mile překvapující. Právě 60% respondentů uvedlo, že svůj volný čas nejčastěji tráví s vnoučaty a pravnoučaty. Na druhém místě uváděli respondenti partnera, partnerku či manžela, manželku. Na předních příčkách se také umístili děti respondentů a sousedé. Je zde cítit velmi silné rodinné zázemí, které respondenti mají, neboť pokud neuvádějí, že se se svojí rodinou stýkají velmi často, tak uvádí, že svoji rodinu vídají spíše často. Jen výjimečně se respondenti ve svém volném čase setkávají s kolegy, se zdravotnickým personálem či v přítomnosti domácího zvířete. Mezi respondenty bylo také 48% lidí, kteří uvedli, že se manželem, manželkou či partnerem, partnerkou vídají výjimečně. Toto může být způsobeno tím, že někteří respondenti již bohužel své partnery ztratili.



Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 1

Druhá otázka dotazníku se věnuje problematice trávení volného času seniora. V této otázce byly nabídnuty respondentovi možnosti trávení volného času, který mají respondenti pouze pro sebe a nemusí plnit jiné povinnosti.

Tabulka 9: Otázka č. 2, absolutní četnost

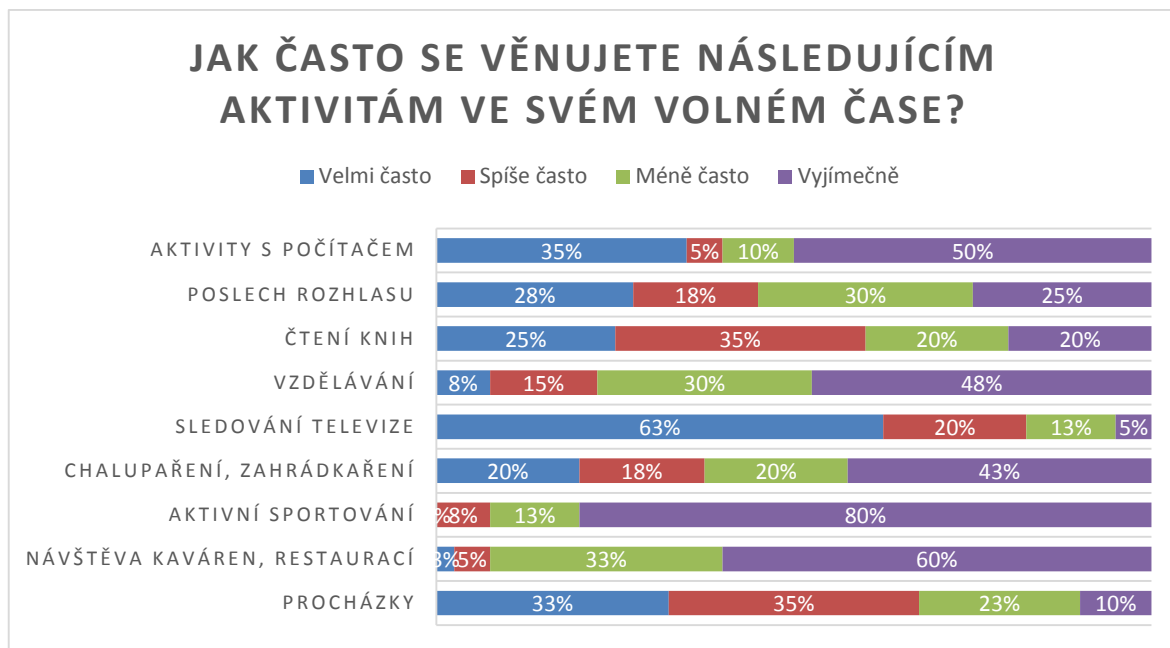
	Velmi často	Spíše často	Méně často	Vyjimečně
Procházky	39	42	27	12
Návštěva kaváren, restaurací	3	6	39	72
Aktivní sportování	0	9	15	96
Chalupaření, zahrádkaření	24	21	24	51
Sledování televize	75	24	15	6
Vzdělávání	9	18	36	57
Čtení knih	30	42	24	24
Poslech rozhlasu	33	21	36	30
Aktivity s počítačem	42	6	12	60

Tabulka 10: Otázka č. 2, relativní četnost

	Velmi často	Spíše často	Méně často	Výjimečně
Procházky	33%	35%	23%	10%
Návštěva kaváren, restaurací	3%	5%	33%	60%
Aktivní sportování	0%	8%	13%	80%
Chalupaření, zahrádkaření	20%	18%	20%	43%
Sledování televize	63%	20%	13%	5%
Vzdělávání	8%	15%	30%	48%
Čtení knih	25%	35%	20%	20%
Poslech rozhlasu	28%	18%	30%	25%
Aktivity s počítačem	35%	5%	10%	50%

Nejvíce oblíbenou aktivitou mezi respondenty bylo sledování televize. Podíl 63% respondentů odpověděl, že svůj volný čas nejvíce tráví sledováním televize. Mezi další oblíbené činnosti respondentů pak také patří aktivita na počítači, procházky, poslech rozhlasu či čtení knih. Tato otázka nám ukázala, že většina respondentů tráví svůj čas více méně pasivně. Aktivním sportováním se věnuje 80% respondentů pouze výjimečně. Ani vzdělávání či zahrádkaření nepředstavuje oblíbenou zábavu respondentů v jejich volném čase.

Dle odpovědí respondentů je patrné, že senioři svůj volný čas tráví pasivními aktivitami, u kterých nepotřebují žádnou společnost. Ačkoliv předešlá otázka poukázala na velmi silný vztah respondentů k rodině, volný čas respondenti tráví převážně sami sledováním televize. Tato aktivita není vhodná ani pro psychický ani pro fyzický stav respondentů.

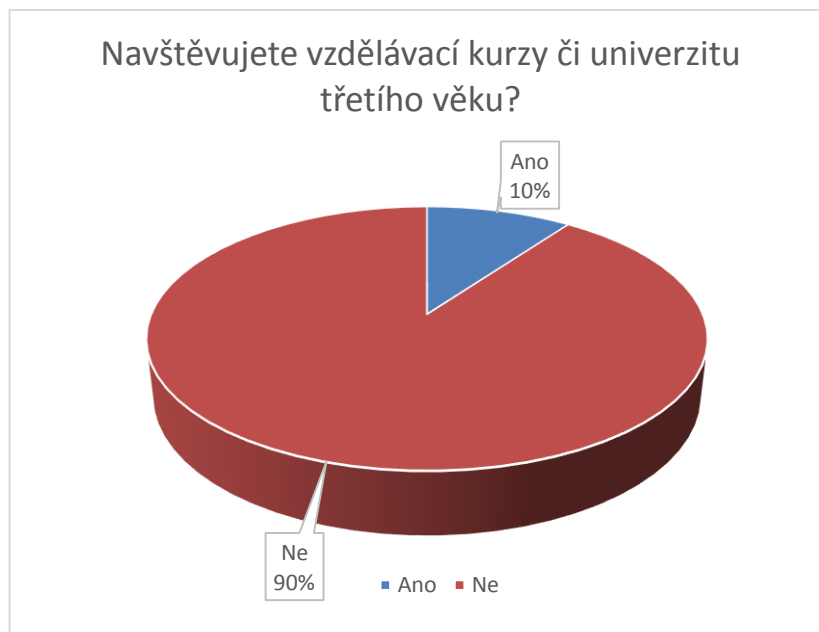


Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 2

Tabulka 11: Otázka č. 3

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Ano	12	Ano	10%
Ne	108	Ne	90%

Třetí potvrzovací otázka se vztahuje také na volný čas respondentů. Tato otázka měla přímo zjistit, zda respondenti navštěvují nějaké vzdělávací kurzy či univerzitu třetího věku. Celých 90% respondentů odpovědělo, že se neúčastní žádného vzdělávacího kurzu či univerzity třetího věku. Prospěšnost těchto kurzů byla již dříve popsána v teoretické části této práce. Je proto velmi velká škoda, že pouze 10% respondentu se aktivně věnuje svému vzdělávání i v pozdějším věku.



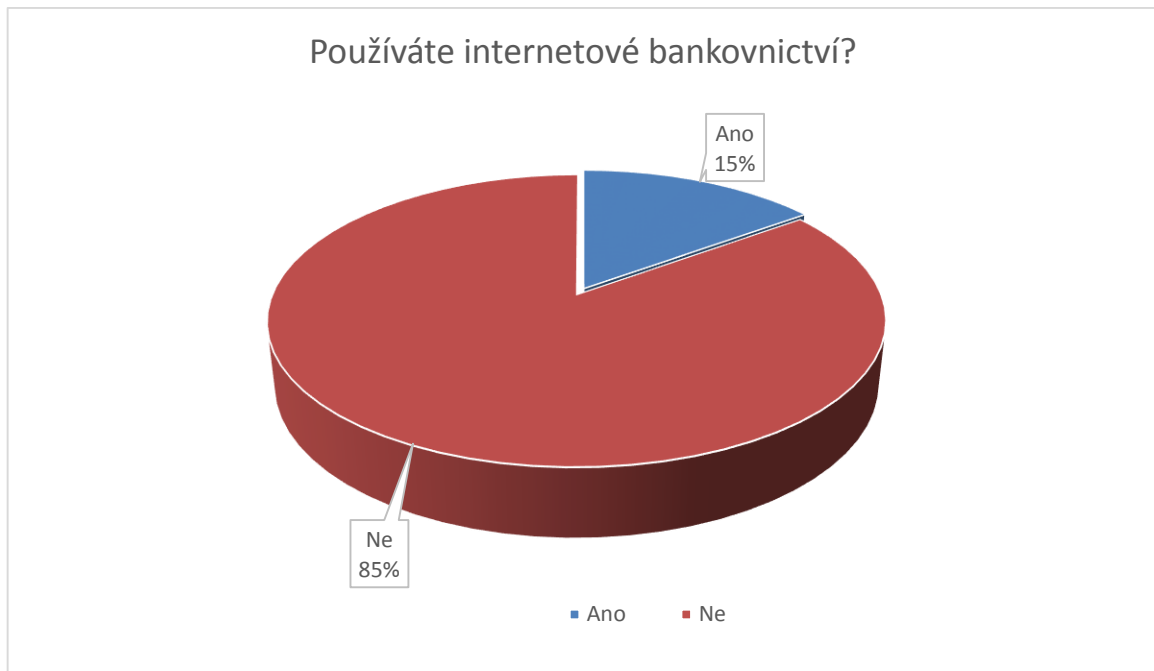
Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 3

Další částí dotazníkového šetření byla snaha zjistit finanční gramotnost seniorů a jejich vztah k finanční problematice. Na úvod této části dotazníku byla položena jednoduchá otázka a to, zda respondenti využívají nástroj internetového bankovníctví. Výsledky je možno vidět v následující tabulce č. 17.

Tabulka 12: Otázka č. 4

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Ano	18	Ano	15%
Ne	102	Ne	85%

Ačkoliv se 35% respondentů aktivně ve svém volném čase věnuje práci s počítačem, pouze 15% respondentů využívá internetové bankovníctví. Podle portálu novinky.cz v současné době internetové bankovníctví využívá tři čtvrtiny Čechů od 18 do 60 let. Jde tedy o výrazný nepoměr v rámci věkových skupin.



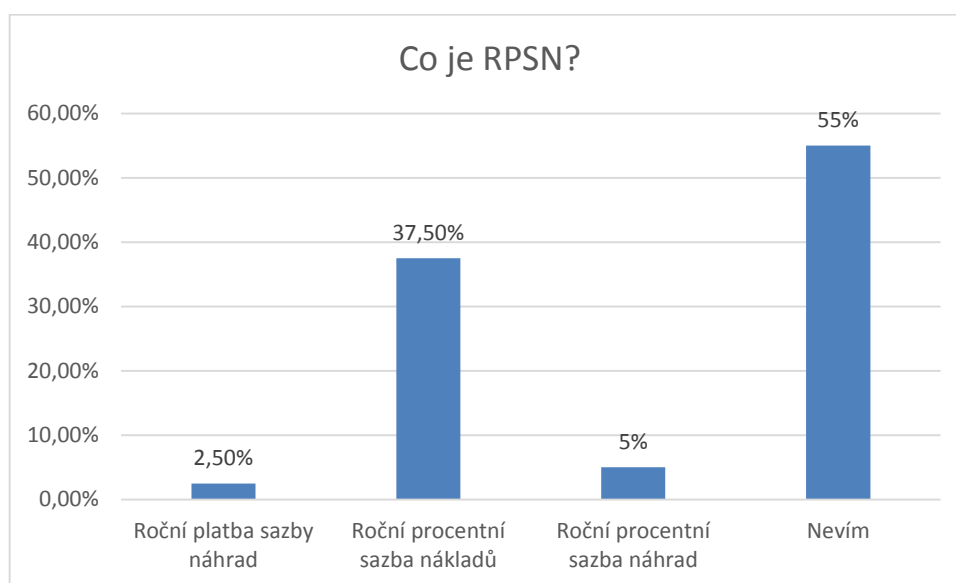
Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 4

Další otázky dotazníku se již přímo zaměřují na znalosti týkající se financí. Otázka č. 5 se respondenty dotazuje na význam zkratky RPSN.

Tabulka 13: Otázka č. 5

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Roční platba sazby náhrad	3	Roční platba sazby náhrad	2,50%
Roční procentní sazba nákladů	45	Roční procentní sazba nákladů	37,50%
Roční procentní sazba náhrad	6	Roční procentní sazba náhrad	5%
Nevím	66	Nevím	55%

Na obrázku č. 9 lze vidět, že 55% respondentů neví, co zkratka RPSN znamená. Téměř 38% respondentů odpovědělo správně a tedy, že RPSN je roční procentní sazba nákladů. Tato znalost je velmi důležitá při výběru správného úvěru či půjčky. Ačkoliv segment seniorů již není pro řadu institucí zajímavým obchodním segment, naleznou se některé nebankovní instituce, které využívají nízkou životní úroveň seniorů a půjčky jim vytrvale nabízejí. Někteří respondenti odpověděli na tuto otázku špatně. To je však zanedbatelné procento pouze 8%. Mnohem horším jevem je právě oněch 55% respondentů, kteří správnou odpověď vůbec neznají.



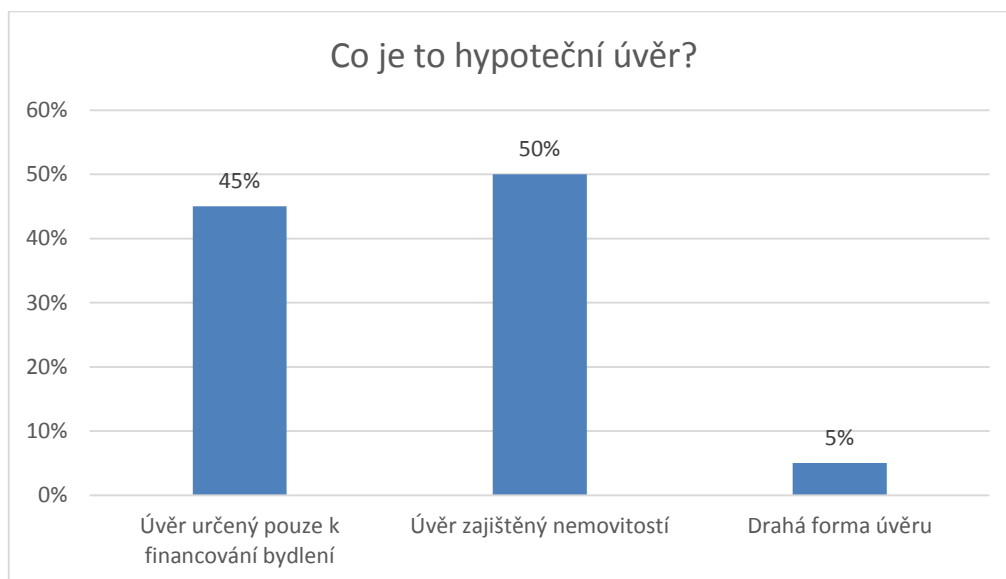
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 5

Otázka č. 6 se respondentů dotazovala na význam hypoteční úvěru. Správnou odpověď znalo 50% respondentů. Hypoteční úvěr je úvěr zajištěný nemovitostí. Může anebo také nemusí být určen pouze k financování bydlení. Tuto odlišnost je nutné znát především ve věku, kdy si zařizujeme bydlení. Avšak někteří senioři pomáhají svým dětem či vnoučatům s bydlením.

Tabulka 14: Otázka č. 6

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Úvěr určený pouze k financování bydlení	54	Úvěr určený pouze k financování bydlení	45%
Úvěr zajištěný nemovitostí	60	Úvěr zajištěný nemovitostí	50%
Drahá forma úvěru	6	Drahá forma úvěru	5%

Tato otázka tedy byla pro některé respondenty zrádná. Není zde jednoznačně patrné, že by se respondenti v dané problematice orientovali.



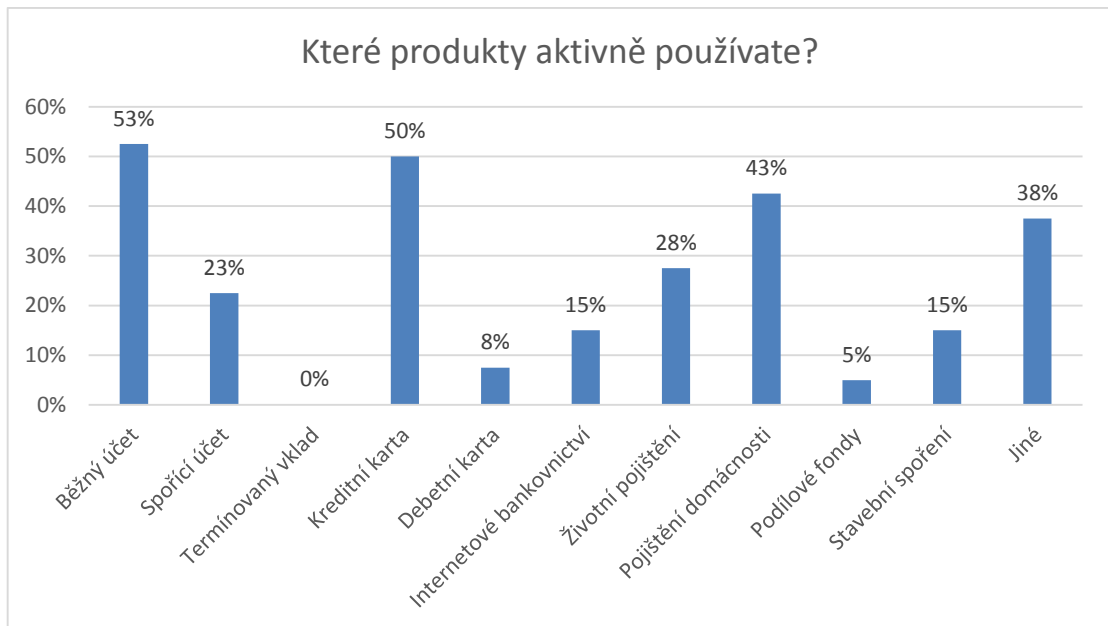
Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 6

Otázka č. 7 měla zjistit, které produkty respondenti aktivně využívají a které produkty jsou jim blízké.

Tabulka 15: Otázka č. 7

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Běžný účet	63	Běžný účet	53%
Spořicí účet	27	Spořicí účet	23%
Termínovaný vklad	0	Termínovaný vklad	0%
Kreditní karta	60	Kreditní karta	50%
Debetní karta	9	Debetní karta	8%
Internetové bankovníctví	18	Internetové bankovníctví	15%
Životní pojištění	33	Životní pojištění	28%
Pojištění domácnosti	51	Pojištění domácnosti	43%
Podílové fondy	6	Podílové fondy	5%
Stavební spoření	18	Stavební spoření	15%
Jiné	45	Jiné	38%

Mezi nejvíce používané bankovní produkty patří běžný účet s 53%, dále pak kreditní karta s 50% a se 43% pojištění domácnosti. Debetní kartu používá pouze 8% respondentů. Pojmy debetní a kreditní karta jsou však velmi často zaměňovány a i zde nelze vyloučit, že by nemohlo k této záměně dojít.

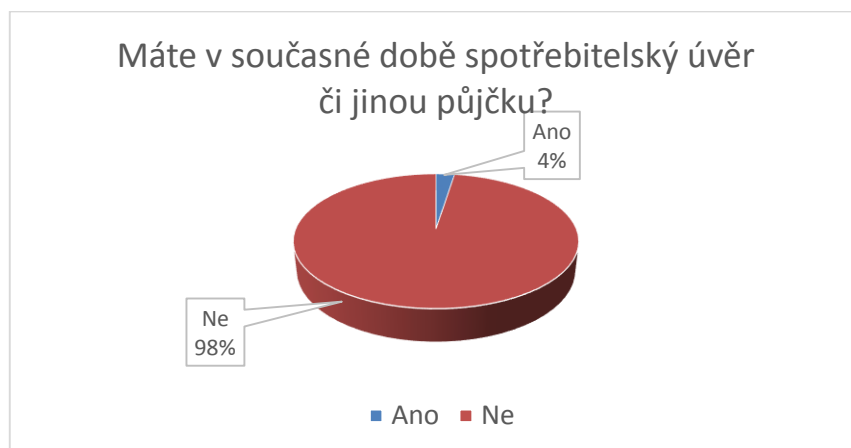


Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 7

Zadluženost respondentů zjišťovala otázka č. 8, která se respondentů ptala na spotřebitelský úvěr. Pouze 2% respondentů přiznalo, že mají spotřebitelský či jiný úvěr. Pokud respondenti odpovídali pravdivě, je toto nízké procento zadluženosti velmi pozitivním společenským jevem. Avšak takto nízké procento je lehce podezřelá a musí jej tedy interpretovat s rezervou. Je možné, že někteří respondenti se za své spotřebitelské úvěry stydí a veřejně se k nim nehlásí, ačkoliv byl dotazník anonymní.

Tabulka 16: Otázka č. 8

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Ano	3	Ano	2,5%
Ne	117	Ne	97,5%



Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 8

Tabulka 17: Otázka č. 9

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Ano	60	Ano	50%
Ne	60	Ne	50%

Na otázku, zda si respondenti sestavují měsíční rozpočet, odpovědělo 50% respondentů ano a 50% respondentů odpovědělo ne. Bylo by vhodné, aby více lidí přemýšlelo o svých financích a o rozpočtu.

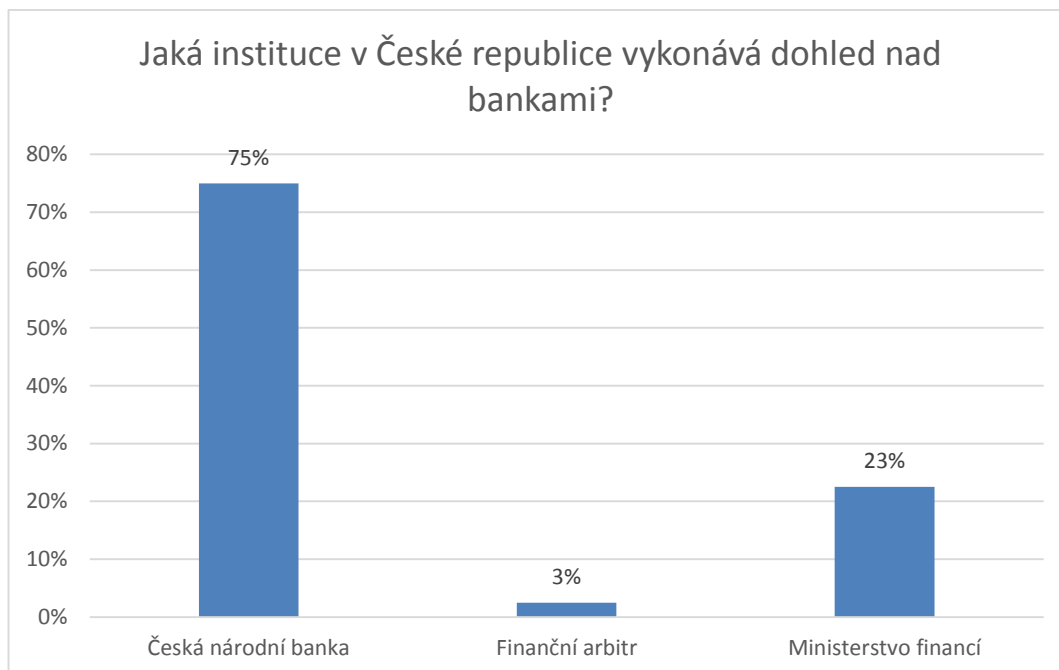


Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 9

Při odpovědi na otázku č. 10 75% respondentů odpovědělo správně a to tak, že dohled na finančními institucemi vykonává Česká národní banka. Jako druhou nejčastější odpověď zvolili respondenti Ministerstvo financí. Tuto odpověď zvolilo 23% respondentů. Pouze 3% odpovědělo na tuto otázku tak, že dohled vykonává finanční arbitr.

Tabulka 18: Otázka č. 10

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Česká národní banka	90	Česká národní banka	75%
Finanční arbitr	3	Finanční arbitr	3%
Ministerstvo financí	27	Ministerstvo financí	23%



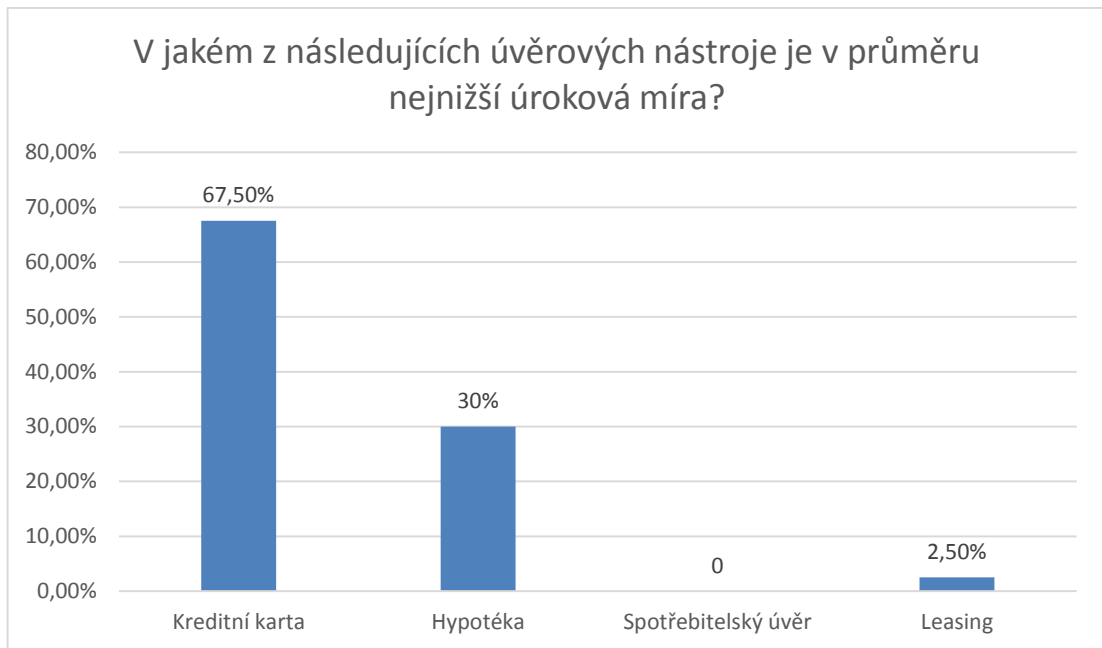
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 10

Na otázku č. 11 odpovědělo téměř 68% respondentů špatně. Správná odpověď na otázku, který nástroj má v průměru nejnižší úrokovou míru je hypotéka. Respondenti správně vyhodnotili, že správná odpověď nebude spotřebitelský úvěr ani leasing. Avšak znovu se zde ukazuje, že povědomí o finančním trhu je mezi respondenty relativně povrchní. Znovu je pravděpodobně mate výraz kreditní karta. Pouze 30% respondentů odpovědělo správně a zvolilo možnost hypotéka. Avšak tato otázka patří k těm složitějším, neboť vyžaduje nejen znalost produktů ale také znalost aktuální situace na finančním trhu. Přehled odpovědí je v následující tabulce č. 24 a grafické vyobrazení na obrázku č. 15.

Tabulka 19: Otázka č. 11

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Kreditní karta	81	Kreditní karta	67,5%
Hypotéka	36	Hypotéka	30,0%
Spotřebitelský úvěr	0	Spotřebitelský úvěr	0
Leasing	3	Leasing	2,5%

Právě na obrázku č. 15 lze vidět významný rozdíl mezi správnou a špatnou odpovědí na otázku č. 11.

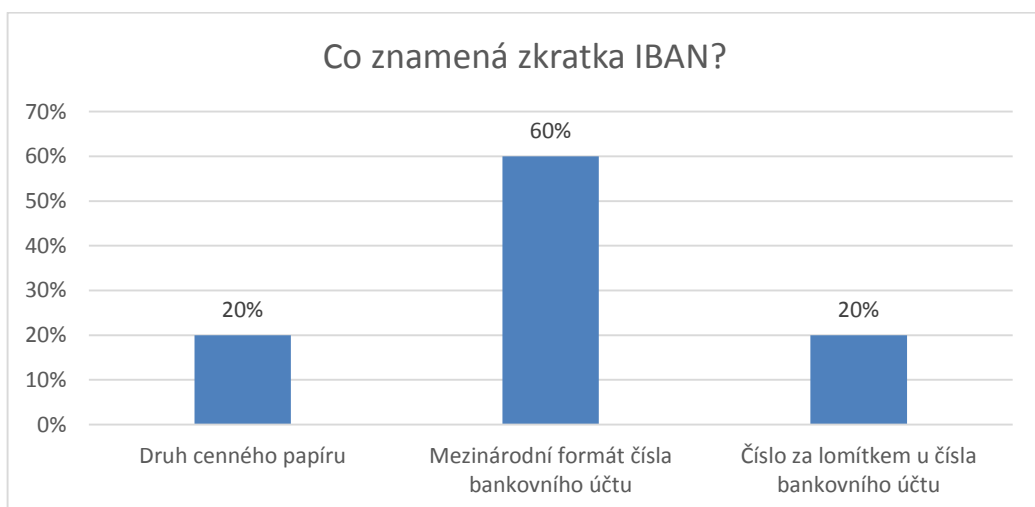


Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 11

I další otázka se zaměřuje na finanční gramotnost seniorů. Pod zkratkou IBAN si 60% respondentů správně představuje mezinárodní formát čísla bankovního účtu. Po 20% jsou pak špatné odpovědi a to druh cenného papíru a číslo za lomítkem u čísla bankovního účtu.

Tabulka 20: Otázka č. 12

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Druh cenného papíru	24	Druh cenného papíru	20%
Mezinárodní formát čísla bankovního účtu	72	Mezinárodní formát čísla bankovního účtu	60%
Číslo za lomítkem u čísla bankovního účtu	24	Číslo za lomítkem u čísla bankovního účtu	20%

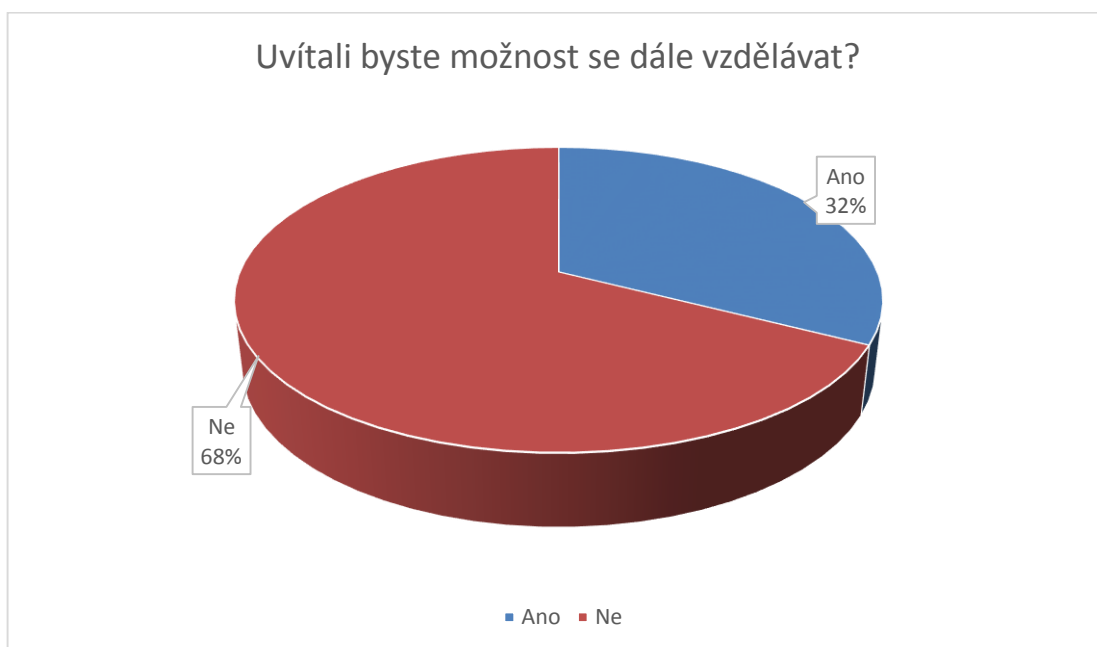


Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 12

Tabulka 21: Otázka č. 13

Absolutní četnost		Relativní četnost	
Ano	39	Ano	32,50%
Ne	81	Ne	67,50%

Otázkou č. 13 již začíná další část dotazníku. Zde se dotazník snaží zjistit, zda respondenti mají zájem o další vzdělávání. Bohužel se ukazuje, že 68% respondentů nemá zájem se nikterak nadále vzdělávat. Pouze 32% by tuto možnost uvítalo. Toto významné procento záporných odpovědí není příliš příznivé. Jelikož na 2 otázky týkající se finanční gramotnosti odpověděli respondenti zcela špatně a na 3 správně ačkoliv ne ve výrazném poměru, bylo by vhodné další vzdělávání respondentů ve finanční oblasti.

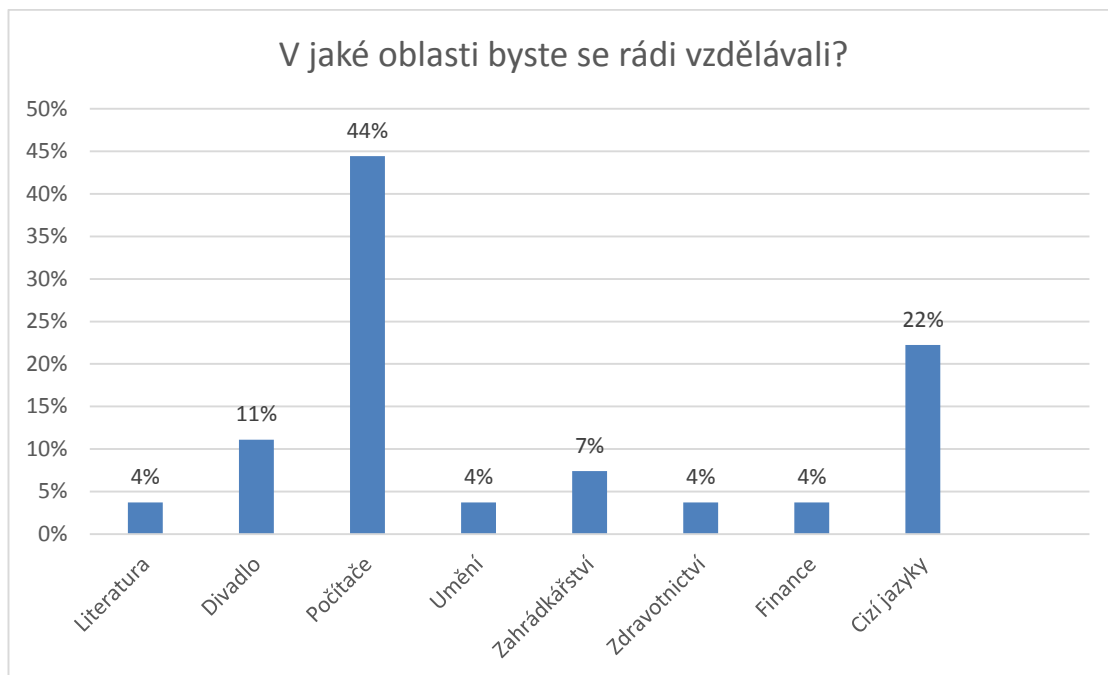


Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 13

Tabulka 22: Otázka č. 14

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Literatura	1	4%
Divadlo	3	11%
Počítače	12	44%
Umění	1	4%
Zahradkářství	2	7%
Zdravotnictví	1	4%
Finance	1	4%
Cizí jazyky	6	22%

Ti respondenti, jenž by se rádi vzdělávali, by se chtěli nejvíce vzdělávat v oblasti počítačové techniky. Téměř polovina z nich tedy 44% si právě tuto možnost vzdělávání se v IT zvolilo. Jako atraktivní obor se jeví dle 22% respondentů cizí jazyky. Pouze 4% respondentů by mělo zájem se nadále vzdělávat v oblasti financí. Tato skutečnost naznačuje, že téma finanční gramotnosti není pro respondenty příliš zajímavé.

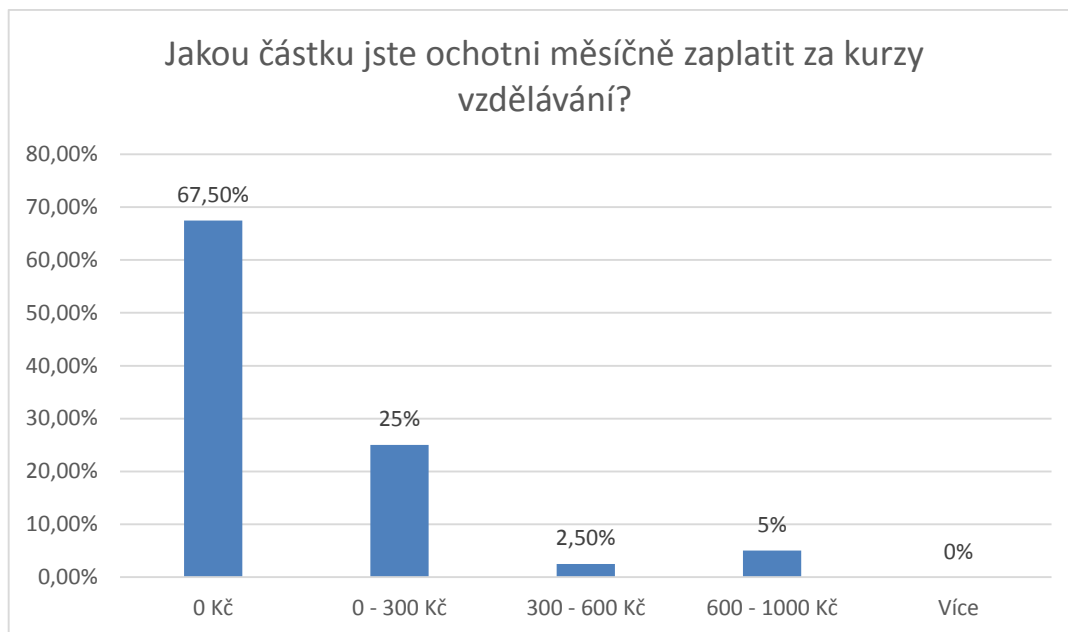


Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 14

K neochotě se nadále vzdělávat pak přispívá poslední otázka této části dotazníku. Celých 68% respondentů by nebylo ochotno za vzdělávací kurzy zaplatit žádnou částku. Očekávali by, že bude další vzdělávání zcela zdarma. Nižší náklady na vzdělávání se dožadují i ostatní respondenti. Částku do 300 Kč by bylo ochotno zaplatit 25% respondentů. Pouze 9 lidí tedy 8% by bylo ochotno platit více jak 300 Kč měsíčně.

Tabulka 23: Otázka č. 15

Absolutní četnost		Relativní četnost	
0 Kč	81	0 Kč	67,50%
0 - 300 Kč	30	0 - 300 Kč	25%
300 - 600 Kč	3	300 - 600 Kč	2,50%
600 - 1000 Kč	6	600 - 1000 Kč	5%
Více	0	Více	0%



Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 15

Hypotéza H 1: Senioři nenavštěvují vzdělávací aktivity.

Pouze 10% respondentů na otázku č. 3 odpovědělo, že navštěvuje univerzitu třetího věku. Na otázku č. 13 odpovědělo 32% respondentů, že by mělo zájem se dále vzdělávat. Tyto procenta však potvrzují hypotézu č. 1, tedy že senioři nenavštěvují vzdělávací aktivity.

Hypotéza H 1 se potvrdila.

Hypotéza H 2: Senioři nevyžívají nové technologie.

Na otázku č. 4 odpovědělo 15% respondentů, že používají internetové bankovníctví. Na otázku č. 2 odpovědělo 40% respondentů kladně na dotaz, zda aktivně pracují s počítačem. Menšinový podíl respondentů používá tyto nové technologie a **tím se hypotéza H2 potvrdila.**

Hypotéza H 3: Senioři neplánují své finance.

Na otázku č. 9 zda si respondenti sestavují měsíční rozpočet, odpovědělo 50% respondentů ano a 50% respondentů ne. Vzhledem k shodnému počtu kladných i záporných odpovědí a tím i ke stejnému procentuálnímu vyjádření, lze konstatovat, že se **hypotéza H 3 potvrdila.**

Hypotéza H 4: Senioři nejsou finančně gramotní.

Otázky č. 5, 6, 10, 11 a 12 zkoumají finanční gramotnost seniorů. Na otázku č. 5 co je RPSN, odpovědělo 55% respondentů, že neví. Na otázku co je hypoteční úvěr, odpovědělo 50% respondentů správně. Na otázku č. 10, odpovědělo 75% správně. Pouze na tuto jedinou otázku odpověděli respondenti správně v takto vysokém podílu. Na otázku č. 11, u kterého produktu se dlouhodobě vyskytuje nejnižší úroková míra, odpovědělo pouze 30% respondentů správně. Na otázku č. 12 co znamená zkratka IBAN, odpovědělo 60% správně.

Hypotéza H 4 se potvrdila.

Hypotéza H 5: Senioři nejsou ochotní přispívat na své vzdělání více než 300 Kč.

Téměř 68% respondentů odpovědělo, že nejsou ochotni zaplatit za vzdělávací aktivity. Pouze 8% respondentů by bylo ochotno platit více jak 300 Kč. **Hypotéza H 5 se potvrdila.**

4 DISKUZE

V první části této práce bylo definováno vzdělávání seniorů. Tímto vědním oborem se zabývá gerontagogika. Avšak jak je již zmíněno v této práci výše, někteří autoři vymezují tuto oblast vzdělávání rozdílně. Například Čornaničová, a Mühlpacher vidí podstatu gerontagogiky v různých souvislostech. Čornaničová se přiklání spíše k tomu názoru, že gerontagogika se zabývá edukací seniorů a Mühlpacher vidí tuto vědní disciplínu spíše jako souhrn poznatků, která je zaměřena na pomoc při péči seniorů. Možná i proto, že vzdělávání seniorů patří mezi relativně mladé odvětví, můžeme se setkat s různými definicemi. Také definice samotného seniorského věku není nikterak jednoduchá. Existuje několik pohledů na věk seniora. Kdy jsme vlastně staří? Co definuje naše stáří? Existuje věk chronologický, věk sociální, ale hranice našeho stáří se stále posouvají a tak i definice stáří je mnohdy jiná.

Další částí literární rešerše bylo poznání pojmu finanční gramotnost a jejich součástí. Pod finanční gramotností si lze představit určité penzum znalostí, které člověk potřebuje proto, aby mohl finančně zabezpečit sebe a svoji rodinu. Znalosti pro dobrou finanční gramotnost jsou velmi obsáhlé. Pomalu se nejdůležitější témata dostávají už do osnov základních škol. I to je ovšem málo. Finanční gramotnost je natolik složitý komplex znalostí, že bychom tyto znalosti měli dětem vštěpovat v mnohem větší míře.

Vzdělávání seniorů má bezesporu mnoho pozitiv. Dokáže obohatit jak život samotného seniora tak také životy lidí, kteří se seniory pracují. Například zapojení dětí do výuky seniorů pomáhá vytvářet mezigenerační toleranci a výměnu informací.

Z výzkumu dotazníkového šetření vyplynulo několik zajímavých skutečností. Ve velké míře uváděli senioři, že se v jejich životě vyskytují v hodné míře členové rodiny a přátelé. Jejich aktivní život však strádá. Žádný z respondentů se nevěnuje často aktivnímu sportování, u 63% zcela převládá pasivní sledování televize. Pouze 10% respondentů se aktivně věnuje dalšímu vzdělávání. Tato skutečnost je velmi překvapující, neboť ve Znojmě existuje mnoho institucí, které nabízí různorodé vzdělávací aktivity. Téměř 68% respondentů za vzdělání není ochotno zaplatit žádnou částku. Uvítali by, kdyby vzdělávání bylo bezplatné. Z tohoto důvodu je 10% účast na vzdělávacích aktivitách poměrně nízká, neboť SVŠE Znojmo nabízí bezplatnou univerzitu třetího věku pro seniory. Měli bychom se tedy zaměřit na to, jak zvýšit motivaci seniorů, aby aktivně využívali svůj čas.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo posouzení finanční gramotnosti seniorů ve Znojmě a okolí a možnosti vzdělávání seniorů na Znojemsku. Pro splnění tohoto hlavního cíle bylo nutné nejdříve splnit několik dílčích cílů.

Dílčím cílem této práce bylo vymezení teoretických pojmů, které měly poskytnout ucelený pohled na problematiku finanční gramotnosti seniorů. K tématu finanční gramotnosti seniorů se vážou také témata andragogiky a vzdělávání seniorů. První dílčí cíl byl tedy splněn v teoretické části této práce. Důležitým poznatkem při provedení literární rešerše se stal fakt, že andragogika a vzdělávání seniorů jsou relativně mladé obory, které vycházejí především z poznatků vzdělávání dospělých. Vzdělávání seniorů však má svá specifika, která jsou v této práci taktéž popsána. Při literární rešerši finanční gramotnosti bylo nutné obsáhnout velkou oblast znalostí. Finanční gramotnost v sobě skrývá znalosti z oblastí bankovníctví, pojišťovnictví, finanční matematiky či ekonomie.

Dalším dílčím cílem bylo provedení dotazníkového šetření. Tento výzkum, byl proveden na Znojemsku a skládal se ze čtyř částí. V první části dotazníku byl zmapován životní styl seniora, který měl pomoci určit faktory, které ovlivňují úroveň finanční gramotnosti seniorů. Druhou částí dotazníku pak byly otázky zaměřující se na finanční gramotnost seniorů. Ve třetí části dotazníku byl zjišťován zájem seniorů o další vzdělávání. V poslední fázi dotazníku byly kladeny respondentům identifikační otázky. Tyto otázky zjišťovaly věk, pohlaví a úroveň vzdělání respondenta. Dotazníkové šetření bylo provedeno a také vyhodnoceno za pomoci tabulek a grafů. Výsledky dotazníkového šetření jsou shrnuty v kapitole analýza a interpretace. Všechny hypotézy byly verifikovány.

Domnívám se, že cíl této práce se mi podařilo splnit. O výsledky výzkumného šetření projeví zájem všechny instituce, ve kterých bylo prováděno dotazníkové šetření. Na základě získaných výsledků se lze zaměřit na rozšíření informací a znalostí v oblasti finanční gramotnosti seniorů v těchto zařízeních. Dále by mohly sloužit jako podklad při vzdělávání seniorů např. na U3V a dalších formách studia, kde lze využít schopností a znalostí absolventů studijního oboru sociální pedagogiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ASOCIACE ČESKÝCH STAVEBNÍCH SPORITELEN. *Stavební spoření* [online]. 2014 [cit. 2015-02-07]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/stavebni-sporeni/co-to-je/>
- BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 p. ISBN 80-864-3223-8.
- BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 135 s. ISBN 9788024725802.
- BENEŠOVÁ, Dana. *Gerontagogika: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014, 136 s. ISBN 978-807-4520-396.
- BRABEC, Jiří. *Finanční gramotnost: srozumitelně a bez překážek*. 2. vyd. Plzeň: ABC Finančního vzdělávání, 2012, 90 s. ISBN 978-809-0505-704.
- BUCKLEY, Roger. *Trénink a školení*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2004, xii, 288 s. ISBN 80-251-0358-7.
- CIESLAR, Jan. Tiskové zprávy: ČSÚ statistiky nezkrusuje. ČSÚ [online]. 2012 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/csu_statistiky_nezkresluje20121001
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Veřejná databáze. *Složení obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku* [online]. 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?cislotab=04-02&kapitola_id=371&voa=tabulka&go_zobraz=1&childsel0=1&cas_2_141=20131231
- ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 9788024739014.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
- FALCOVÁ, Zdena. *Moravská zemská knihovna: Akademie třetího věku ve znojenské knihovně* [online]. 2010 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/akademie-tretiho-veku-ve-znojemske-knihovne>
- HRONÍK, František. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 233 s. ISBN 978-80-247-1457-8.
- JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 167 s. Finance pro každého. ISBN 9788024736709.

- KLEVETOVÁ, Dana a Irena DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 9788024721699.
- KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce: aneb co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012, 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
- KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce: aneb co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012, 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
- KOZEL, Roman, Lenka MYNÁŘOVÁ a Hana SVOBODOVÁ. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3527-6.
- MALACH, Josef. *Efektivní metody vzdělávání dospělých: [studijní materiály pro distanční kurz Lektor vzdělávání dospělých]*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 8070429461.
- MINCHER, Braun. *The secrets of money: a guide for everyone on practical financial literacy*. Fort Collins, Colo: Braun Media, 2008. ISBN 978-097-9700-309.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR: *Proč se finančně vzdělávat* [online]. 2013 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/>
- MINISTERSTVO FINANCÍ. *Proč se finančně vzdělávat: Rozpočet* [online]. 2014 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/rozpocet>
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. In: *Systém finanční gramotnosti* [online]. 2008, 11.4. 2011 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financi-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>
- NEZVAL, J., 2010. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. [cit. 30.12.2014]. Dostupné z : <http://www.msmt.cz/file/11782>
- ONDŘÁKOVÁ, Jana. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012, 168 s. ISBN 9788074650383.
- PASTRŇÁKOVÁ, Zuzana. *Znojnocity.cz: Seminář k finanční gramotnosti* [online]. 2012 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.znojnocity.cz/seminar-k-financi-gramotnosti/d-29249>
- PETR KLÍNSKÝ, Danuše Chromá. *Finanční gramotnost: úlohy a metodika*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. ISBN 978-808-7063-262.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 294 s. ISBN 978-802-4739-601.

REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 760 s. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.

STUART-HAMILTON, Ian. *The psychology of ageing: an introduction*. 5th ed. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2012, 464 p. ISBN 978-184-9052-450.

U3V. *SVŠE.cz: Univerzita třetího věku* [online]. 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: http://www.svse.cz/studijni_obory-celozivotni_vzdelani-univerzita_tretiho_veku_u3v

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
MF	Ministerstvo financí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
SVŠE Znojmo	Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo
U3V	Univerzita třetího věku

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 16	32
Graf 2: Složení obyvatel dle věku a pohlaví, zpracováno dle ČSÚ	33
Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 17	34
Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 18	35
Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 1	37
Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 2	39
Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 3	40
Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 4	41
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 5	42
Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 6	43
Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 7	44
Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 8	44
Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 9	45
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 10	46
Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 11	47
Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 12	47
Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 13	48
Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 14	49
Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 15	50

SEZNAM TABULEK

Tabulka 2: Příznivé a nepříznivé vlivy na učení dospělých	17
Tabulka 1: Témata finanční gramotnosti	20
Tabulka 8: Výběr respondentů.....	31
Tabulka 9: Otázka č. 16	32
Tabulka 10: Otázka č. 17	33
Tabulka 11: Otázka č. 18	34
Tabulka 12: Otázka č. 1, absolutní četnost	36
Tabulka 13: Otázka č. 1, relativní četnost	36
Tabulka 14: Otázka č. 2, absolutní četnost	37
Tabulka 15: Otázka č. 2, relativní četnost	38
Tabulka 16: Otázka č. 3	39
Tabulka 17: Otázka č. 4	40
Tabulka 18: Otázka č. 5	41
Tabulka 19: Otázka č. 6	42
Tabulka 20: Otázka č. 7	43
Tabulka 21: Otázka č. 8	44
Tabulka 22: Otázka č. 9	45
Tabulka 23: Otázka č. 10	45
Tabulka 24: Otázka č. 11	46
Tabulka 25: Otázka č. 12	47
Tabulka 26: Otázka č. 13	48
Tabulka 27: Otázka č. 14	48
Tabulka 28: Otázka č. 15	49

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

Dobrý den, jsem studentem 3. ročníku Institutu mezioborových studií v Brně a provádím výzkum pro moji závěrečnou bakalářskou práci s názvem „Finanční gramotnost seniorů“. Dotazník je určen občanům ve věkové kategorii nad 55 let. Dotazník obsahuje 18 otázek a je zcela anonymní. Věřím, že jeho zodpovězení nebude trvat déle než 5 minut. Děkuji za Váš čas a ochotu.

V případě jakýchkoliv dotazů či nejasností mě prosím kontaktujte na emailové adrese david.karl@seznam.cz.

1) V jaké míře se podle Vašeho názoru vyskytují následující lidé a zvířata ve Vašem životě?

	Velmi často	Spíše často	Méně často	Výjimečně
Vnoučata, pravnoučata				
Pes, kočka, jiné zvíře				
Děti				
Manžel(ka), partner(ka)				
Zdravotnický personál				
Sousedé				
Přátelé				
Kolegové				

2) Jak často se věnujete následujícím aktivitám ve svém volném čase?

	Velmi často	Spíše často	Méně často	Výjimečně
Procházky				
Návštěva kaváren, restaurací				
Aktivní sportování				
Chalupaření, zahrádkaření				
Sledování televize				
Vzdělávání				
Čtení knih				
Poslech rozhlasu				
Aktivita s počítačem				

3) Navštěvujete vzdělávací kurzy či univerzitu třetího věku? (Vyberte pouze jednu odpověď)

- Ano
- Ne

4) Používáte internetové bankovníctví? (Vyberte pouze jednu odpověď)

- Ano
- Ne

5) Co je RPSN? (Vyberte pouze jednu odpověď)

- Roční platba sazby náhrad
- Roční procentní sazba nákladů
- Roční procentní sazba náhrad
- Nevím

6) Co je to hypoteční úvěr? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Úvěr určený pouze k financování bydlení
- Úvěr zajištění nemovitostí
- Drahá forma úvěru

7) Vyberte prosím z následující nabídky ty produkty, které aktivně používáte: (Vyberte jednu nebo více následujících možností)

- běžný účet
- spořicí účet
- termínovaný vklad
- kreditní karta
- debetní karta
- internetové bankovníctví
- životní pojištění
- pojištění domácnosti
- podílové fondy
- stavební spoření
- jiné

8) Máte v současné době spotřebitelský úvěr či jinou půjčku? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Ano
- Ne

9) Sestavujete si měsíční rozpočet? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Ano
- Ne

10) Jaká instituce v České republice vykonává dohled nad bankami? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Česká národní banka
- Finanční arbitř
- Ministerstvo financí

11) V jakém z následujících úvěrových nástrojů je v průměru nejnižší úroková sazba? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- kreditní karta
- hypotéka
- spotřebitelský úvěr
- leasing

12) Co znamená zkratka IBAN? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- a) Druh cenného papíru
- b) Mezinárodní formát čísla bankovního účtu
- c) Číslo za lomítkem u čísla bankovního účtu

13) Uvítali byste možnost se dále vzdělávat? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Ano
- Ne

14) V jaké oblasti byste se rádi vzdělávali?

.....

15) Jakou částku jste ochotní měsíčně zaplatit za kurzy vzdělávání? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- 0 Kč
- 0 – 300 Kč
- 300 – 600 Kč
- 600 – 1.000 Kč
- Více

16) Jaké je Vaše pohlaví? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Žena
- Muž

17) Jaký je Váš věk? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- Méně než 60 let
- od 60 do 70 let
- od 70 do 80let
- více jak 80 let

18) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? (Vyberte pouze jednu správnou odpověď)

- základní škola
- učiliště bez maturitní zkoušky
- učiliště s maturitní zkouškou
- střední škola s maturitní zkouškou
- VOŠ
- vysoká škola